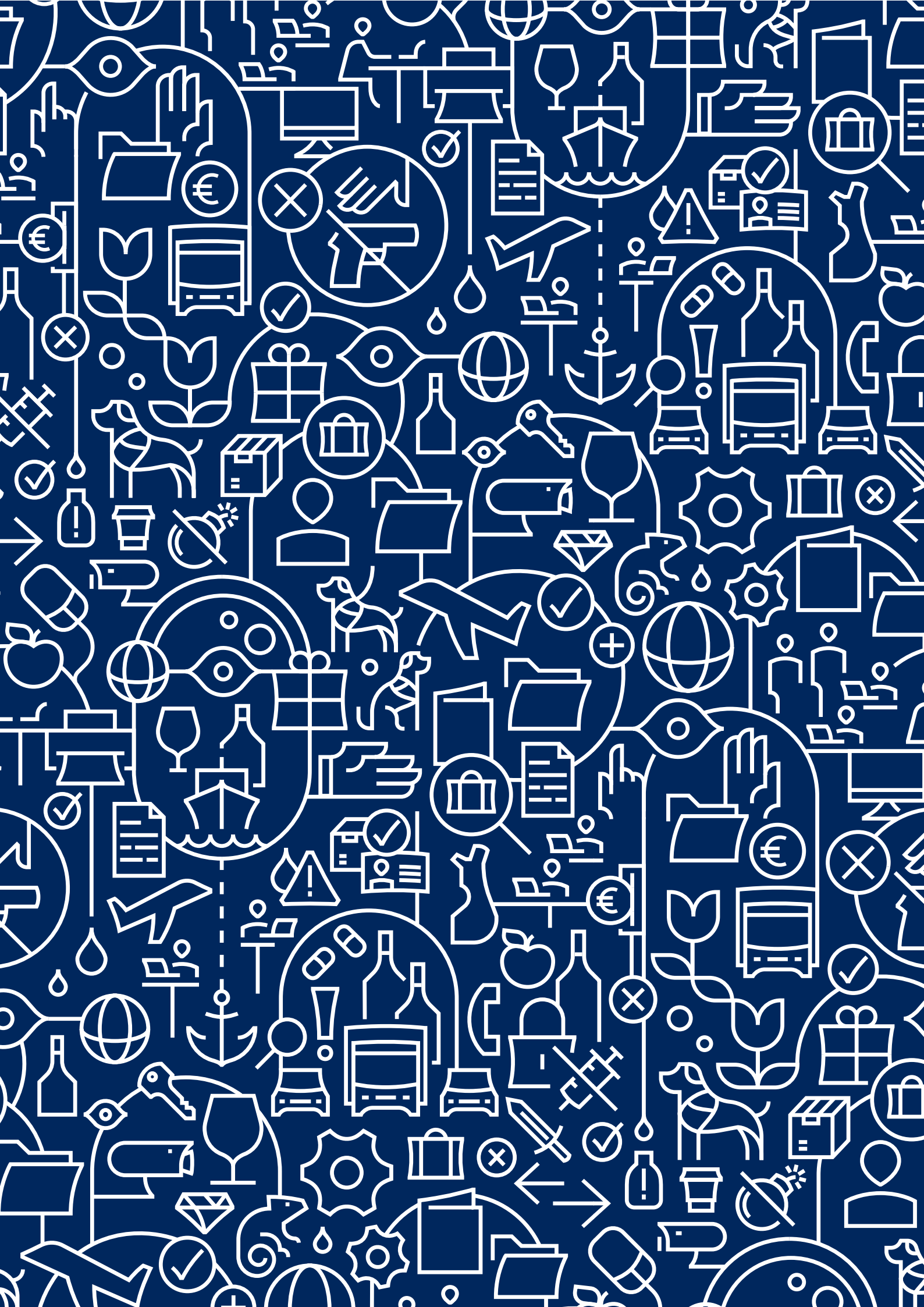

Tullin valvonnan vuosijulkaisu 2023

TULLI

Sisältö

- 6 Rikostilanteesta
- 10 Venäjän vastaisten pakotteiden kiertäminen kasvattanut säännöstelyrikosten määrää
- 12 Törkeä säännöstelyrikos – kallioporanteriä kauttakuljetettu Venäjälle
- 13 Venäjän vastaiset pakotteet työllistivät Tullia ja muuttivat itärajan toimintoja
- 14 Riskienhallinta varmistaa tehokkaan pakotevalvonnan
- 16 Savukkeiden laitton maahantuonti jälleen nousussa
- 18 Koirien laittomissa maahantuonneissa houkuttavat suuret taloudelliset hyödyt
- 20 Kansainvälinen lihakuljetus salakuljetuksena ja terveystrikoksena
- 21 Yksityisasunnosta takavarikkoon ekstaasia yli miljoonan euron arvosta
- 22 Rikostorjuntaa tietoverkossa
- 24 Muuntohuumeet ja uudet päihdeilmiöt Tullilaboratorion tutkimuksissa
- 26 Tullilaboratorion laitekanta vahvistuu NMR-mittalaitetekniikalla
- 28 Hiilirajamekanismista uusi keino ehkäistä hiilivuotoa EU:n ulkopuolelle
- 29 Kansainvälisten asioiden ryhmä on Tullin kansainvälisen yhteistyön hermokeskus
- 30 Tullissa varaudutaan entistä paremmin CBRNE-uhkiin
- 31 Alkoholin verkkokaupan tehostettu verovalvonta jatkui
- 32 Rikostilastot

Vastaava päätoimittaja

Rakshit Sami

Päätoimittaja

Hirvonen Esko

Toimitussihteeri

Piirainen Angelika

Kuvat

Lehtikuva

Tulli

Yhteistyökumppanit

Tilastot

Soini Saila

Kielenhuolto

Pajukallio Outi

Turkama Kati

Taitto

Tanner Anna

Julkaisija

Tullin valvontaosasto

Toimitus

Havumäki Juha

Heikkinen Harri

Hulkkonen Jussi

Jokela Jaana

Kallio Anna

Keskinen Jarkko

Knaapi Sari

Kokko Tarja

Korhonen Tuomas

Korhonen Ville

Lasanen Inka

Nevalainen Petteri

Pere Lasse

Petrell Sarianna

Sarahete Mari

Sarvikivi Jani

Szilvay Ilmari

Kirjapaino

Punamusta Oy

ISSN 2489-625X (painettu)

ISSN 2489-6268 (verkkojulkaisu)

Hattu päästä – maailma muuttuu, entä me?

Pääkirjoitus

Takana taas työntäyteinen vuosi uusi asioita ja hyviä tuloksia. Uusia asioita ovat jo toisena vuonna peräkkäin jatkuvasti laajentuvat pakotteet, joiden takia Tullin analyysityö sekä tullivalvonta ja tavaratarkastukset ovat olleet paineessa. Viime aikoina myös pakotteiden kiertämisen ilmiöiden tunnistaminen ja paljastaminen on käynnistänyt laajamittaisia yritystarkastuksia ja törkeiden säännöstelyrikosten esitutkintoja. Paljon ja kattavasti on siis tehty koko valvontarintamalla, mutta myös Sähköisessä palvelukeskuksessa ja tilastoinnissa. Olemme onnistuneet hoitamaan Tullille kuuluvat tehtävät pakotteiden noudattamisen valvonnassa, eikä se ole jäänyt ulkopuolisiltakaan huomaamatta. Tulli on saanut laajasti kiitosta pakotteiden valvonnasta niin ministeriöistä kuin poliitikoilta. Mediakin on huomionnut Tullin roolin, mikä kertoo mainiosti myös viestinnällisistä onnistumisista.

Samaan aikaan Suomen itärajan tilanne eskaloitui syksyllä 2023 ja johti itärajan ylityspaikkojen ajallisesti ja alueellisesti rajoitettuihin sulkuihin. Ja viime kädessä joulukuussa 2023 alkaneeseen täysisulkuun: tällä hetkellä kaikki rajanylityspaikat (paitsi Vainikkalan raidetavaraliikenne) ovat kiinni. Tilanne on ollut Tullin näkökulmasta monin tavoin haastava ja jopa ongelmallinen. Kun itärajan tullityöt ovat vähentyneet, olemme Tullin sisäisten komennusten lisäksi antaneet laajasti virka-apua erityisesti Rajavartiolaitokselle. Näin oman henkilöstömme työt ovat voineet jatkua keskeytyksettä.

Turvallisuustilanteen muutos ja siitä aiheutuneet merkittävät muutokset Tullin tehtävissä ovat jälleen haastaneet Tullia organisaationa. Tullilaiset ovat joustaneet ja venyneet, jotta olemme pystyneet vastaamaan haasteeseen. Tullin henkilöstö on osoittanut erinomaista sitoutumista omaan organisaatioonsa ja sen rooliin Suomen turvallisuuden takaajana. Uskallan väittää, että tämänkin tilanteen olemme hoitaneet erinomaisesti ja vastuuntuntoa osoittaen.

Venäjänsä aggressiivinen hyökkäyssota sekä siihen liittyvät erilaiset turvallisuusuhat eivät kuitenkaan ole viimeiset kriisit, jotka Tullia ja Suomea uhkaavat. Koska tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa, Tullin tulee panostaa siihen, että meillä on jatkossakin kyvykkyydet varmistaa toiminnan jatkuvuus sekä joustava ja tehokas operatiivinen toiminta, kun turvallisuusympäristö muuttuu ja kohtaamme kriisejä. Parasta varautumista on se, että Tullin operatiiviset johtamisrakenteet sekä henkilöstön osaaminen ja varustelu ovat kunnossa ja kriittiset kumppanuudet tunnistettu. Koska Tulli on poikkeusoloissa keskeisessä roolissa ulkomaanliikenteen tuntijana ja valvojana, on ensiarvoisen tärkeää, että yhteistyömme on jo normaaliaikana sujuvaa niin kotimaisten kuin ulkomaisten viranomaisten kanssa – ja tulevaisuudessa entistä enemmän myös yksityisen sektorin kanssa. Tulli yhteistyöverkostoineen hyödyttää paitsi Suomea ja täällä asuvia niin myös suomalaista elinkeinoelämää ja sitä kautta edistää Suomen taloudellista menestystä.

Nopeasti eskaloituvien kriisien lisäksi meidän tulee varautua myös hitaammin eteneviin toimintaympäristön muutoksiin, joiden käynnissä oloa on usein vaikea tun-

nistaa. Viimeisten vuosien ja vuosikymmenten aikana EU-jäsenvaltioiden keskinäinen kauppa ja sisämarkkinoiden toimivuus ovat korostuneet. EU:n ulkopuolisia logistiikkaketjuja on monestakin syystä lyhennetty ja hajautettu. Samalla osa aiemmista, merkittävästikin kauppakumppaneista on muuttanut julkilausuttuja yhteistyötavoitteitaan lähinnä vastakkainasettelun suuntaan.

EU:n sisämarkkinoiden merkitys korostuu tulevaisuudessa, erityisesti täällä Pohjolan perukoilla. Tullin näkökulmasta suurimmat turvallisuusuhat ovat jo aiemmin konkretisoituneet jäsenvaltioiden välisessä kaupassa ja liikenteessä. Yleensä Suomi on toisista jäsenvaltioista saapuvien säännöstenvastaisten kuljetusten määräämää. Tulli huolehtii kaikkien viranomaisten puolesta säännöstenvastaisen liikenteen valvonnasta myös sisärajoilla, ja näin sen tulee olla tulevaisuudessakin. Tämän keskeisen roolinsa toteuttamiseksi Tullin tulee jatkossa panostaa merkittävästi enemmän EU:n sisäliikenteen ennakoitujen ja tunnistettujen turvallisuusuhkien estämiseen ja torjuntaan. Se edellyttää paitsi valvontatyön myös Tullin eri tehtävien painotusten ja toimivaltuuksien tarkastelua. Tällaisessa muutoksessa valtiovarainministeriön apu ja tuki on erityisen tärkeää.

Maailma on nykyisin huomattavasti aiempaa vaikeammin ennakoitavissa ja ennustettavissa, mutta tehkäämme kaikkemme ja parhaamme, että olemme valmiita taas (varmuudella jossain vaiheessa tulevaan) uuteen kriisiin.

Kiitos kaikille erinomaisesta sitoutumisesta Tullin yhteisiin tavoitteisiin – hattu päästä!

Helsingissä karkauspäivänä 2024

Sami Rakshit

valvontaosaston johtaja

Rikostilanteesta

Suomen nopeasti muuttuvassa toiminta- ja turvallisuusympäristössä Tullin rooli kansallisen huoltovarmuuden turvaajana on merkittävä. Tullin tehtävä on suojata kansalaisia, yhteiskuntaa ja ympäristöä turvaamalla rajat ylittävä tavaraliikenne sekä varmistamalla tavaroiden turvallisuus ja ulkomaankaupan oikeellisuus. Tulli on tärkeä tekijä myös rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa. Kansainvälisen politiikan jännitteet heijastuvat kauppapolitiikkaan, jonka muutokset koskevat suoraan Tullia. Tullin profiili on muuttunut fiskaalisesta elimestä viranomaiseksi, joka vastaa myös sisäisestä turvallisuudesta.

Toimintaympäristössä merkittäviä muutoksia

Tullin toimintaympäristössä tapahtui useita suuria muutoksia vuonna 2023. Venäjän hyökkäys Ukrainaankin jatkui, minkä seurauksena Venäjän vastaisia pakotteita laajennettiin ja niiden valvontaa kiristettiin. Itärajan rajanylityspaikkojen sulkeminen muutti tavaraliikenteen painopisteitä. Tullin toimintaan vaikuttavat myös Euroopan unionin kehitys ja Naton jäsenyys. Maailmantilanteesta johtuen aseiden kauppa kasvaa, ja kansainväliset rikollisryhmät pyrkivät laajentamaan organisaatioitaan Suomeen. Lisäksi ihmisten laajamittainen liikehdintä Euroopassa luo uusia salakuljetusverkostoja ja -reittejä.

Pandemiat, ympäristökatastrofit, kyberkriisit ja hybridi-vaikuttaminen ovat nykypäivän uhkakuvia. Tapahtumia on vaikea ennakoida. Toteutuessaan ne muokkaavat äkillisesti Tullin tehtäväkenttää ja siinä tapahtuvaa rikollista toimintaa. Myös sodat ja ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvät sään ääri-ilmiöt vaikuttavat maailmankauppaan ja liikennevirtoihin. Tullin valvontaa ja rikostorjuntaa kohdennetaan toimintaympäristössä tapahtuvien jatkuvien muutosten mukaan.

Tullin rikoskokonaisuuksissa korostuu yhä enemmän verkostomaisesti toimiva kansainvälinen järjestäytyneisyys rikollisuus. Tullirikokset ovat myös muuttuneet aiempaa ammattimaisemmiksi. Rikollisuus hyödyntää entistä enemmän edistynyttä teknologiaa, mikä haastaa rikostorjuntaa ja -tutkimusta. Rikollisryhmät osallistuvat erityisesti huumeiden sekä muiden kiellettyjen aineiden ja rajoitusten alaisten tuotteiden laittomaan maahan-tuontiin ja kauppaan. Myös talousrikosten, rahanpesun ja ampuma-aserikosten yhteydessä havaitaan usein kytköksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Vuosi 2023 oli myös uudistusten aikaa. Tullien toimintaa tehostava EU:n tulliuudistus käynnistyi. Samoin alettiin soveltaa hiilirajamekanismia, jonka tavoitteena on ehkäistä päästöjen ohjautumista EU:n ulkopuolelle. Tullin digitalisaatio ja suuret tietojärjestelmäohjelmat edistyivät. Logistiikan muutokset ja sähköisen kaupankäynnin kasvu vaativat Tullilta jatkuvaa reagointia. Jatkossa teknologinen kehitys automatisoi yhteiskuntaa ja ihmisten toimintaa. Esimerkiksi virtuaalimaailmat ja tekoäly sekä lohkoketju-, kvantti- ja bioteknologia luovat uusia mah-

dollisuuksia ja uhkia. Näiden seurauksiin ja sääntelyyn liittyvä problematiikka sekä viranomaisten toimivalta-kysymykset koskevat myös Tullia.

Tullirikostorjunnan vaikuttavuus 88 miljoonaa euroa

Vuonna 2023 Tullin tietoon tuli kaikkiaan 6 245 rikosasiaa, mikä oli lähes sama määrä kuin edellisellä vuonna. Lääke- ja salakuljetusrikosten määrät laskivat. Sen sijaan Venäjän vastaisen pakotteiden valvontaan ja kiertämiseen liittyvät säännöstelyrikokset lisääntyivät huomattavasti. Myös veropetosten sekä huumausaine- ja dopingrikosten määrät kasvoivat edellisvuodesta.

Vuonna 2023 Tullin rikostorjunnan vaikuttavuuden tulos oli jälleen korkea, yhteensä 88 miljoonaa euroa. Tästä suuri osa, 37 miljoonaa euroa, muodostui takaisin saadusta rikoshyödyistä. Lisäksi summa sisälsi 31 miljoonan euron arvosta selvitettyjä jutuissa takavarikoimatta jäänyttä tavaraa sekä 20 miljoonaa euroa rikoksilla vältettyjä veroja. Hyvä tulos kertoo Tullin toiminnan onnistuneesta kohdentamisesta.

Rikollisten aseellinen varustautuminen on yleistynyt Euroopassa. Myös Suomessa on havaittu aseistautumista. Tulli takavarikoi vuonna 2023 aseita hieman edellisvuotta vähemmän, yhteensä 252 kappaletta. Aseista 237 oli kaasuaaseita. Kaasuaseiden takavarikot tehtiin pääosin postiliikenteestä sekä virosta tulleilta matkustajilta. Ampuma-aserikoksia kirjattiin yhteensä 155, mikä on suunnilleen sama määrä kuin viime vuosina. 3D-tulostettavat aseet ja niiden osat yleistyvät rikollispiireissä. Aseiden käyttöohjeet ja mallit leviävät verkossa samalla kun tulostustekniikka ja materiaalit kehittyvät. 3D-tulostettuja aseita on löydetty myös Tullin tutkimissa rikostapauksissa.

Pakotteiden kiertäminen kasvattanut säännöstelyrikosten määrää

Venäjälle asetettujen laajojen tuonti- ja vientipakotteiden valvonta sekä pakotteiden kiertämiseen liittyvät rikostutkimukset työllistivät Tullia merkittävästi vuonna 2023. Pakotteita on yritetty kiertää yhä monimutkaisemmin keinoilla. Yritykset ja yksityishenkilöt pyrkivät peittelemään omistajuustietojaan ja kauppasuhteitaan kansainvälisiin järjestelyihin. Kiellettyjä tavaroita on viety Venäjälle matkatavaroihin ja ajoneuvoihin kätkeytyneinä. Isompia eriä on yritetty salakuljettaa kaupallisessa liikenteessä väärillä nimikkeillä, virheellisillä tullauspapereilla tai väärinennetyillä alkuperätodistuksilla. Toimintaan liittyy myös tavarajärjestelyjen sekoittamista, kansainvälisten yritysten hyödyntämistä ja logististen ratkaisujen ketjuttamista.

Venäjän vastaisia pakotteita on kierretty myös kauttakuljettamalla tuotteita Venäjän läpi sekä vientiselvittämällä niitä muualle, vaikka tavarat ovat itse asiassa jääneet Venäjälle. Kolmansien maiden kautta tapahtu-

vassa vientitoiminnassa on käytetty etenkin Euraasian talousunioniin kuuluvia maita. Kun raskas maantieliikenne Suomen ja Venäjän välillä on vähäistä tai kokonaan pysähdyksissä, ulkomaankauppa keskittyy satamiin. Tullissa on reagoitu siihen, että satamien ja merikuljetusten merkitys on korostunut.

Säännöstelyrikosten määrä on kasvanut huomattavasti Ukrainan sodan alkamisen jälkeen. Tulli kirjasi vuonna 2023 yhteensä lähes 500 pakotteiden rikkomiseen liittyvää säännöstelyrikosta eri tekemuodoissa. Näistä 58 tutkittiin törkeinä säännöstelyrikoksina. Ennen Ukrainan sotaa säännöstelyrikosepäilyjä tutkittiin Tullissa vuosittain vain muutamia. Tullin pakotevalvonnassa estettiin vuoden 2023 aikana muun muassa erilaisten korkean teknologian tuotteiden, puolustustarvikkeiden, elektroniikkalaitteiden sekä autojen ja autojen varaosien, yleisyytuotteiden ja dronejen vientiyrityksiä Venäjälle. Matkustajaliikenteen valvonnassa havaittiin lisäksi käteistä rahaa, elintarvikkeita ja alkoholia.

Huumausainerikollisuus ammattimaistunut entisestään

Suomen huumausainemarkkinoilla keskeiseksi toimintatavaksi on vakiintunut huumeiden tilaaminen, myynti ja välittäminen pimeässä verkossa. Tilaukset tehdään pimeän verkon marketeissa, ja maksamiseen käytetään virtuaalivaluuttoja. Markettikaupan kautta huumausaineita pystytään levittämään postitse myös haja-asutusalueille. Muutaman viime vuoden aikana huumausaineiden verkkokauppamyynti on siirtynyt yhä enemmän pikaviestipalveluihin ja keskustelupalstojen alueellisiin myyntiryhmiin. Kaupat tehdään joko katukauppana tai käyttämällä maastokätköjä.

Syyskuussa 2023 Tulli sulki yhteistyössä ulkomaisten viranomaisten kanssa Tor-verkossa toimineen huumausainekauppa Piilopuodin verkkopalvelimen ja takavarikoi sen sisällön. Suomen pimeän verkon huumausainemarkkinat ovat nyt entistä enemmän kansainvälisten kauppa- paikkojen varassa.

Huumausaineiden laitton maahantuonti ja kauppa ovat myös ammattimaistuneet. Salakuljetusreitit ja -tavat kehittyvät, ja niitä muutetaan kiinnijäämisriskin mukaan.

Rikolliset käyttävät huumekaupassa anonymiteettiä lisääviä keinoja, kuten vahvasti salattuja viestintäkanavia, kryptovaluuttoja ja verkkopalveluiden sijainnin peittelyä.

Ulkomaan kansalaisten rooli huumausainerikollisuudessa on kasvanut. Vuonna 2023 ulkomaalaisten epäiltyjen osuus törkeissä huumausainerikoksissa nousi 51 prosenttiin. Kansainväliset rikollisjärjestöt pyrkivät jatkuvasti laajentamaan myyntiorganisaatioitaan Suomeen. Osassa tapauksista toimintaa on johdettu ulkomailta ja Suomeen on saapunut ulkomaalaisia tekijöitä vastaanottamaan ja välittämään huumeita. Kansainvälistynyt toiminta vaikuttaa myös siihen, että toiminnassa käytetään aiempaa enemmän väkivaltaa. Lisäksi tyypillistä on, että rikoshyöty viedään nopeasti ulkomaille.

Yleisimmäksi huumausaineiden salakuljetusmuodoksi on muodostunut posti- ja pikakuriiripalvelut. Aineiden määrät ylittävät usein törkeän tekemuodon rajan. Rikollisryhmät hyödyntävät salakuljetuksessa myös raskasta tavaraliikennettä. Rahdin mukana tuotu yksittäinen lasti voi määrällisesti olla postiliikenteessä kuljetettua maahantuontierää huomattavasti suurempi. Huumeita salakuljetetaan Suomeen erityisesti laiva- ja lentoliikenteessä Baltiasta ja läntisestä Euroopasta. Aineita tuodaan maahan myös Ruotsin kautta etenkin pohjoisen maarajan yli tai laivoilla Turkuun, Helsinkiin ja Vaasaan. Suomeen on myös päätyneet suurten valtamerisatamien kautta merikonteissa salakuljetettuja kokaiinierä.

Ennätysmäärä törkeitä huumausainerikoksia ja takavarikoitua marihuanaa

Tullin tietoon tulleiden huumausainerikosten määrä kasvoi hieman edellisvuosiin verrattuna. Tulli paljasti vuonna 2023 yhteensä 1 556 huumausainerikosta. Isojen huumerikostapausten määrä kasvoi, ja törkeitä huumausainerikoksia kirjattiin enemmän kuin koskaan aiemmin, 390 kappaletta. Törkeän tekemuodon raja ylittyi erityisesti kokaiini-, marihuana- ja amfetamiinitakavarikoissa. Myös perusmuotoisten huumausainerikosten määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna. Niitä paljastuu pääosin postiliikenteestä.

Vuonna 2023 Tulli takavarikoi huumausaineita yhteensä 1 196 kiloa. Määrä laski hieman edellisvuodesta, mutta oli edelleen korkea. Hienoinen lasku selittyi

sillä, että khatia saatiin takavarikkoon 360 kiloa edellisvuotta vähemmän, yhteensä 563 kiloa. Muiden huumausaineiden yhteenlaskettu takavarikkomäärä kasvoi vuonna 2023. Etenkin kannabiksen, kokaiinin ja ekstaasitablettien takavarikkomäärät nousivat korkeiksi.

Marihuanaa takavarikoitiin vuonna 2023 ennätysmäärä, 465 kiloa. Suurta takavarikkomäärää selittää aineen jatkuva salakuljetus erityisesti posti- ja kuriiriliikenteessä. Marihuanaa tuodaan Suomeen myös raskaassa kaupallisessa rahtiliikenteessä sekä matkustajaliikenteessä. Marihuanan lähtömaa on usein Espanja. Myös takavarikoidun hasiksen määrä kasvoi edellisvuosiin verrattuna. Tulli takavarikoi hasista yhteensä 19 kiloa. Hasista tulee Suomeen sekä matkustajien mukana että posti- ja pikarahtilähettyksinä.

Kokaiinin käyttö lisääntynyt Suomessa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) jätevesitutkimusten perusteella kokaiinia käytetään Suomessa aiempaa enemmän. Sen käyttö on noussut ennätystasolle etenkin pääkaupunkiseudulla ja ylittänyt viikonloppuisin jopa amfetamiinin määrän.

Tulli takavarikoi vuonna 2023 kokaiinia edellisvuotta enemmän, yhteensä reilut 16 kiloa. Kokaiinin saatavuus on kasvanut Euroopassa. Kokaiinin salakuljetus merikonteissa Euroopan suurten valtamerisatamien kautta on lisääntynyt, ja lasteja on päätyntä Suomeenkin. Kokaiinia salakuljetetaan Suomeen myös kaupallisen rahdin mukana rekkaliikenteessä. Matkustajat salakuljettavat kokaiinia matkatavaroihin kätkeytyneinä ja kehonsisäisesti. Suomea käytetään myös kokaiinin kauttakulkumaana.

Ekstaasia saatiin takavarikkoon yli puolet edellisvuotta enemmän, 93 250 tablettia. Määrä on suurin viiteen vuoteen. Kokonaismäärää nosti huomattavasti

yksittäinen tapaus, jossa kotietsinnällä yksityisasunnosta takavarikoitiin noin 52 000 ekstaasitablettia. THL:n jätevesitutkimusten mukaan ekstaasia käytetään etenkin suurissa kaupungeissa.

Amfetamiini on edelleen suosituin stimulanttihuume pääkaupunkiseudun ulkopuolella, mutta sen käyttömäärät ovat laskeneet vuoden 2020 huippuluvuista. Tulli takavarikoi amfetamiinia vuonna 2023 edellisvuotta vähemmän, 62 kiloa. Amfetamiini tulee Suomeen usein Hollannista tai Saksasta. Metamfetamiinin osuus Suomen huumausainemarkkinoilla on tällä hetkellä melko pieni. Vuonna 2023 Tulli takavarikoi puoli kiloa metamfetamiinia.

Muista huumausaineista LSD:tä takavarikoitiin edellisvuotta vähemmän, 2 410 käyttöyksikköä. Myös heroinitakavarikot ovat olleet viime vuosina pieniä. Vuonna 2023 heroiniin jäi Tullin takavarikkoon vain vajaat 100 grammaa.

Huumelääkkeitä ja muuntohuumeita takavarikkoon suuria määriä

Huumelääkkeitä saatiin takavarikkoon vuonna 2023 edellisvuoden tapaan suuri määrä, yhteensä reilut 431 000 kappaletta. Huumelääkkeitä tulee maahan raskaassa tavaraliikenteessä, postilähettyksinä ja jonkin verran myös matkustajaliikenteessä. Bentsodiatsepiinit salakuljetetaan usein Balkanin alueelta. Buprenorfiinivalmiste Subutexin takavarikkomäärä oli edellisvuoteen verrattuna korkea, 44 070 kappaletta. Subutex tulee Suomeen edelleen pääosin Ranskasta.

Verkossa käytävä huumeakauppa parantaa entisestään uusien huumaavien aineiden saatavuutta. Muuntohuumeiden käyttö on Suomessa lisääntynyt. Tullilaboratoriossa vuonna 2023 tutkituista synteettisistä muuntohuumeista

todettiin eniten alfa-PVP-, alfa-PiHP- ja alfa-PHP-nimisiä aineita, yhteensä noin 10 kiloa. Uutena ilmiönä ketamiinin ja kratomin määrät ovat olleet viime vuosina korkeat. Ketamiinia tutkittiin vuonna 2023 yli 25 kiloa ja kratomia noin 20 kiloa. Kuluttajamarkkinoilla kiellettyä GBL:ää takavarikoitiin selvästi edellisvuotta vähemmän, yhteensä 42 litraa.

Kannabiksen ja erityisesti matalan THC-pitoisuuden kannabiksen laillistaminen monissa maissa on vaikuttanut uusien semisynteettisten kannabinoidien ilmestymiseen kannabismarkkinoille. Uusia kannabinoideja voidaan valmistaa kannabiksesta uuttamalla ja lisätä sitten esimerkiksi kasvirouheisiin, tabletteihin ja sähkö tupakkaliuoksiin. Tällaisia valmisteita on tutkittu paljon myös Tullilaboratoriossa.

Dopingrikosten määrä kasvaa edelleen

Tulli paljasti vuonna 2023 eniten dopingrikoksia kymmenen vuoteen, yhteensä 454 kappaletta. Perusmuotoisten ja erityisesti lievien dopingrikosten määrä kasvoi edellisvuodesta. Törkeiden dopingrikosten määrä sen sijaan väheni, niitä kirjattiin 12 kappaletta. Takavarikotujen dopingaineiden määrä jäi edellisvuosien tapaan pieneksi ja oli 20 370 tablettia tai ampullia. Yleisimmät takavarikoidut aineet olivat anaboliset steroidit ja injektitava testosteroni.

Tullin kirjaamien lääkerikosten ja -rikkomusten kokonaismäärä oli 939, mikä oli reilusti edellisvuotta vähemmän. Lääkkeitä myös takavarikoitiin pienempi määrä, 142 060 kappaletta. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean huhtikuussa 2023 tekemän määrittelyn mukaan muuhun kuin lääkinnälliseen käyttöön tarkoitettuja nikotiinipusseja ei enää luokitella lääkkeiksi. Nikotiinipussien maahantuontikiellon poistuminen on laskenut lääkerikosten ja -takavarikoiden määriä. Vuonna 2023 Tullin yleisimmin takavarikoimat lääkkeet olivat erektiolääkkeet, antihistamiinit sekä erilaiset antibiootit.

Valtaosa lääke- ja dopingaineisiin liittyvistä yksittäisistä rikoksista ja rikkomuksista paljastetaan posti- ja pikarahtiliikenteestä, lähinnä Helsinki-Vantaan lentoaseman ulkomaanpostista. Lento- ja laivaliikenteessä tulee ilmi yksittäisiä tapauksia. Suurimmat takavarikot tehdään yleensä rikostapausten tutkinnan yhteydessä.

Savukkeiden salakuljetus lisääntynyt, nuuskan romahtanut

Säännöstelyrikosten määrän kasvu on nostanut Tullin talousrikostutkintojen määrää viimeisen kahden vuoden aikana. Vuonna 2023 Tulli kirjasi yhteensä 122 uutta talousrikosilmoitusta, ja päätökseen saatiin 152 talousrikosasian tutkinta. Haltuun saadun omaisuuden määrä talousrikosasioissa kasvoi edellisvuosiin verrattuna.

Vuonna 2023 Tulli kirjasi yhteensä 633 veropetosta, mikä oli selvästi edellisvuotta enemmän. Nuuskan salakuljetustapaukset vähenivät, mutta esimerkiksi sähkösavukkeisiin liittyvien veropetosten määrä kasvoi. Törkeitä veropetoksia oli 107 kappaletta. Törkeisiin veropetoksiin sisältyi savukkeiden, alkoholin, nuuskan ja nikotiininesteiden laiton maahantuontia sekä tapauksia, jotka liittyvät valmiste- ja arvonlisäveroihin. Immateriaali-,

ympäristö-, väärennys- ja tulliselvitysrikosten määrät ovat pysyneet vähäisinä. Lisäksi Tulli on tutkinut muun muassa ravintolisiin, marjoihin ja lihatuotteisiin liittyviä elintarvikepetoksia.

Nuuskan laitton maahantuonti romahti vuonna 2023. Tulli takavarikoi 857 kiloa nuuskaa, kun sitä edellisvuonna takavarikoitiin lähes 4 500 kiloa. Valvonta oli kattavaa, mutta salakuljetustapauksia oli aiempaa vähemmän. Nuuskatakavarikot vähenivät samanaikaisesti, kun nikotiinipussien myynti vapautui. Nuuskan salakuljettajiksi ovat jääneet vain ammattimaiset toimijat. Yleisin nuuskan salakuljetusreitti kulkee edelleen Ruotsin ja Suomen välisen maarajan kautta. Nuuskaa tulee runsaasti myös laivaliikenteen mukana Etelä-Suomeen. Osa nuuskasta kiertää jopa Keski-Euroopan kautta. Salakuljetuksessa hyödynnetään myös kaupallista rahtiliikennettä.

Tulli paljasti vuonna 2023 lukuisia suuria savuke-eriä, jotka oli tuotu Suomeen laittomasti. Savukkeita takavarikoitiin ja otettiin haltuun rikosasioiden yhteydessä noin 2,8 miljoonaa kappaletta, mikä on yli puolet edellisvuotta enemmän. Etenkin suurempien savuke-erien salakuljetus rahtiliikenteessä lisääntyi. Valtaosa takavarikoiduista savukkeista tuotiin Suomeen rahtilähetyksinä Baltian maista. Savukkeita löydettiin myös postilähetyksistä, lento- ja laivamatkustajilta sekä piilotettuna maahan saapuneiden ajoneuvojen rakenteisiin. Erityisesti Latviasta tuotujen savukkeiden on todettu olleen tuoteväärennöksiä.

Isommissa savukkeiden salakuljetustapauksissa rikollisten toiminta oli säännönmukaista ja pitkäkestoista. Maahantuontikertoja oli useita, ja rikoskokonaisuuksiin liittyi ulkomaalaisia toimijoita. Vältettyjen verojen määrä nousi monissa tapauksissa miljooniin. Savukkeiden myynnissä loppukäyttäjille hyödynnetään usein sosiaalisen median sovelluksia ja myyntiryhmiä. Myös sähkösavukkeiden salakuljetus lisääntyi vuonna 2023 etenkin EU:n sisäisessä posti- ja pikarahtiliikenteessä.

Alkoholin tehovalvonta tuotti tuloksia

Vuonna 2023 Tulli kirjasi 97 alkoholirikosta, mikä oli selvästi enemmän kuin vuonna 2022. Alkoholia takavarikoitiin kuitenkin edellisvuosia selvästi vähemmän, 2 100 litraa. Matkustajaliikenteestä veroharkintaan siirrettiin 40 juomaerää, jotka sisälsivät yhteensä 19 290 litraa alkoholia.

Tulli ja Verohallinto käynnistivät loppuvuodesta 2022 yhteistyöprojektin, jolla tehostettiin alkoholin verkko-kaupan verovalvontaa. Marraskuusta 2022 joulukuuhun 2023 kestäneen tehovalvontajakson aikana Tulli pidätti ja varastoi kaupallisesta liikenteestä 157 alkoholierää Verohallinnon jatkoselvityksiä varten. Lähetykset sisälsivät yhteensä 414 750 litraa verkkokaupoista tilattuja alkoholijuomia. Suurimpien alkoholin verkkokauppojen tilausmäärien perusteella suomalaisten alkoholilaukset ulkomaisista nettikaupoista vähenivät huomattavasti tehostetun valvonnan aikana.

Venäjän vastaisten pakotteiden kiertäminen kasvattanut säännöstelyrikosten määrää

Venäjälle asetetut laajat tuonti- ja vientipakotteet sen Ukrainassa käymän hyökkäyssodan vuoksi ovat muokanneet ja lisänneet Tullin työtehtäviä merkittävästi vuosina 2022–2023. Tulli valvoo pakotteita osana normaalia tullivalvontaa sekä tavaravirtojen riskianalyysin pohjalta että suoraan tullitoimipaikoilla. Lisäksi Tulli avustaa Euroopan unionin pakotelistoilla olevien henkilöiden ja toimijoiden omaisuuden kartoittamisessa ja paikallistamisessa. Tulli myös vastaa tavarapakotteiden kiertämiseen liittyvistä rikostutkinnoista Suomessa.

Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 24.2.2022. Tämän jälkeen EU alkoi nopeaan tahtiin tiukentaa ja laajentaa Venäjään kohdistuvia pakotteita. Vaikka itärajan raskas maantieteellinen liikenne sekä Suomen ja Venäjän välinen lento-, laiva- ja junaliikenne ovat vähentyneet voimakkaasti, pakotteiden valvonta ja pakotteiden kiertäminen ovat työllistäneet Tullissa suuren määrän henkilöstöä ja toimintoja yli organisaatorajojen. Työhön ovat osallistuneet muun muassa käytännön valvontaa ja tavarantarkastuksia suorittava henkilöstö, tullii-ilmoitusten käsittelijät, operatiivista toimintaa koordinoiva johtokeskus, analyysitoiminnot, tutkinta, neuvonta, yritystarkastus, viestintä, tilastointi, kansainvälisistä ja oikeudellisista asioista vastaava ryhmä sekä pakotteiden valvontaa ohjaava ja hallinnoiva yksikkö.

Pakotteita kierretään monimutkaisin keinoin

Pakotteita on yritetty kiertää monin eri tavoin. Pakotelistatut toimijat salaavat yhteyksiään Venäjälle. Yritykset ja yksityishenkilöt pyrkivät häivyttämään omistajuustietoa ja kauppasuhteitaan monimutkaisin ja monikansallisin järjestelyin. Yksityishenkilöt vievät kiellettyjä tavaroita Venäjälle matkavaroihin ja ajoneuvoihin kätkeytynä. Isompia eria yritetään salakuljettaa väärillä nimikkeillä, virheellisillä tullauspapereilla tai väärennetyillä alkuperätodistuksilla. Tuotteiden alkuperän häivyttämiseen liittyy usein tavaraerien sekoittamista, komponenttien korvaamista sekä logististen ratkaisujen ketjuttamista. Kaupallista liikennettä on naamioitu matkustajaliikenteeksi pakotetavaroiden kuljettamiseksi Venäjälle.

Pakotteita kierretään myös hyödyntämällä sallittua kauttakuljetusta Venäjän läpi sekä viemällä tavaroita Venäjälle sille ystävällismielisten valtioiden kautta. Toiminnassa hyödynnetään etenkin Euraasian talousunioniin kuuluvia maita. Suomen vienti esimerkiksi Kazakstaniin oli

kiivaimmillaan vuosien 2022 ja 2023 vaihteessa. Tuolloin 80 prosenttia viennin kasvusta muodostui pakotteiden alaisten tavaroiden viennistä.

Säännöstelyrikosten määrät kasvaneet moninkertaisiksi

Tullin pakotevalvonnan painopiste on ollut kaupallisessa liikenteessä. Tarkastukset ovat haastavia ja aikaa vieviä. Suurin tarkastuspaine on kohdistunut Vaalimaan ja Kotkan tullitoimipaikoille. Tullin pakotevalvonnassa on vuoden 2023 aikana estetty muun muassa erilaisten korkean teknologian tuotteiden, tietokoneiden, elektroniikkalaitteiden ja puhelimien sekä autojen ja autojen varaosien, työkalujen, ylellisyystuotteiden, vesiskoottereiden ja dronejen vientiyrityksiä Venäjälle. Matkustajaliikenteen valvonnassa on havaittu myös käteistä rahaa, elintarvikkeita ja alkoholia.

Tulli kirjasi vuosina 2022–2023 lähes 800 pakotteiden rikkomiseen liittyvää säännöstelyrikosta eri tekemuodoissa. Näistä noin 100 on tutkittu törkeinä säännöstelyrikoksina. Tulli on tutkinut yli 95 prosenttia viranomaisten kirjaamista säännöstelyrikoksista Ukrainan sodan alkamisen jälkeen.

Venäjän vastaisten pakotteiden kiertämiseen liittyvät rikosepäilyt ovat laaja ja monitahoinen ilmiö. Tullin rooli esitutkintaviranomaisena on tutkia rajat ylittäviä tullirikoksia, joita suurin osa pakotteisiin liittyvistä rikosepäilyistä on. Vuosina 2022–2023 pakotevalvonnassa nousi tullii-ilmoitusten kautta käsittelyyn yli 28 000 Suomen ja Venäjän välistä mahdollisesti poikkeavaa tavarankuljetusta, joista 2 800 kuljetukseen tehtiin kohdennettu tarkastus.

Säännöstelyrikosten määrä on kasvanut huomattavasti Ukrainan sodan alettua. Tulli kirjasi vuosina 2022–2023 lähes 800 pakotteiden rikkomiseen liittyvää säännöstelyrikosta eri tekemuodoissa. Näistä noin 100 on tutkittu törkeinä säännöstelyrikoksina. Aikaisemmin

säännöstelyrikosepäilyjä tutkittiin Tullissa vuosittain vain muutamia. Tulli on tutkinut yli 95 prosenttia viranomaisen kirjaamista säännöstelyrikoksista Ukrainan sodan alkamisen jälkeen.

Yksi törkeänä säännöstelyrikoksena tutkittavista tapauksista on Suomesta myydyin hinaajan vienti Venäjälle. EU:n asettamat pakotteet kieltävät kaikkien vesialusten viemisen Venäjälle. Tulli aloitti tapauksen esitutkinnan elokuussa 2023. Esitutkinnassa on kuultu useita henkilöitä ja tehty tiivistä yhteistyötä sekä kansallisten että kansainvälisten tahojen kanssa. Pakotteiden kiertämistä koskevat esitutkinnat vaativat usein monialaista yhteistyötä muiden maiden kanssa, mikä vaikuttaa myös tutkinnan kestoon.

Tiivistä yhteistyötä pakotevalvonnassa

Suomen tulli pyrkii puuttumaan pakotteiden kiertämiseen tiiviillä yhteistyöllä muiden EU:n rajavaltioiden tullien kanssa. Suomen, Viron, Latvian, Liettuan, Norjan ja Puolan ulkoministeriöt ja tulliviranomaiset ovat tiivistäneet yhteistoimintaansa. Pakotteiden piiriin kuuluvien tavararyhmien ja kauttakulkukieltojen laajentaminen on tehostanut pakotteiden vaikuttavuutta. Jotta pakotteiden kiertämiseen pystytään puuttumaan mahdollisimman tehokkaasti, eri maiden tullien pitää kartoittaa potentiaalisia vuotokohtia jatkuvasti.

Tulli jatkaa tiivistä yhteistyötä myös kansallisten sidosryhmien, muiden EU:n jäsenvaltioiden, sekä komission ja EU:n lainvalvontaviranomaisten, kuten Europolin ja Frontexin, kanssa. Esimerkiksi pakotteiden kiertämisessä käytettävistä kauppareiteistä ja -malleista saatujen tietojen vaihdon avulla pystytään torjuntatoimia kohdentamaan paremmin. Pakotteiden täysimääräisen ja tehokkaan toimeenpanon tavoitteena on häiritä Venäjän kykyä jatkaa hyökkäyssotaansa Ukrainaa vastaan. Yhtenäinen pakotevalvonta EU-tasolla, tietopohjaiseen analyysiin perustuva pakotetarkastusten kohdentaminen sekä etupainotteinen toiminta pakotteiden kiertämisen estämisessä ovat pakotevalvonnan kulmakiviä.

Törkeä säännöstelyrikos – kallioporanteriä kauttakuljetettu Venäjälle

Tullin esitutkinnan perusteella Virossa ja Suomessa toimivat yhtiöt kauttakuljettivat vuosina 2020–2022 Suomen kautta Venäjälle huomattavia määriä maaperän poraamiseen tarkoitettuja kallioporanteriä. Poranterät soveltuvat öljyteollisuuden käyttöön syvänmeren öljynetsinnässä ja -tuotannossa, öljynporauksessa ja -tuotannossa arktisilla alueilla sekä liuskeöljyhankkeissa Venäjällä.

Koska poranterien todettiin kuuluvan EU:n vuonna 2014 Venäjälle asettamien pakotteiden alaisiin tuotteisiin, tapaus tutkittiin Tullin talousrikostutkintayksikössä törkeänä säännöstelyrikkoksena. Tapaus siirtyi marraskuussa 2023 syyteharkintaan.

Ranskalaisilta poranteriltä puuttuu vientilupa

Rikosepäily heräsi, kun Tulli tarkasti Venäjälle matkalla olleen virolaisen yhtiön vientilähetyksen Vaalimaan tullissa 27.12.2021. Lähetyksestä paljastui muun ohella neljä ranskalaisen valmistajan kallioporanterää. Tässä vaiheessa päätettiin tehdä ulkoministeriön vientivalvontayksikölle lausuntopyyntö siitä, vaatiiko poranterien vienti luvan. Ulkoministeriöltä saadun lausunnon mukaan poranterät kuuluivat virolaisen yhtiön ilmoittaman tullinimikkeen sijaan pakotteiden alaisiin tuotteisiin ja vaativat näin ollen vientiluvan. Ulkoministeriön lausunnon perusteella Tullissa käynnistettiin esitutkinta rikosnimikkeellä säännöstelyrikos ja poranterät takavarikoitiin.

Pakotteiden alaisia poranteriä.

Rikosnimike muuttuu törkeäksi säännöstelyrikkokseksi

Jo esitutkinnan alkuvaiheessa kävi ilmi, että suomalaisen ja virolaisen viejäyhtiön sekä venäläisen tavarantoimittajan taustalla toimivat samat henkilöt, jotka olivat myös Venäjän ja Suomen kaksoiskansalaisia.

Esitutkinnan aikana suoritettiin koti- ja paikanetsintöjä useisiin kohteisiin ja takavarikoitiin huomattavia määriä elektronisia laitteita. Löydetystä aineistosta saatiin selville, että virolainen ja suomalainen yhtiö olivat kauttakuljettaneet Suomen kautta Venäjälle kanadalaisen yhtiön valmistamia vastaavia kallioporanteriä useita kymmeniä kertoja vuosina 2020–2022.

Uuden tiedon valossa Tulli pyysi ulkoministeriön vientivalvontayksiköltä uutta lausuntoa kanadalaisen valmistajan kallioporanteristä. Lausunnon mukaan myös nämä tuotteet olivat poranterien ainesosien perusteella pakotteiden alaisia, jos ne lisäksi kuuluivat tiettyyn tullinimikkeeseen. Yhteistyössä tehtyjen laajojen selvitysten tuloksena Tullin nimikkeistöryhmä totesi, että poranterät luokitellaan ulkoministeriön lausunnossa mainittuun nimikkeeseen. Myös kanadalaisen valmistajan poranterät todettiin siten Venäjään kohdistuvien pakotteiden alaisiksi. Esitutkinnassa selvisi, että tutkinnan kohteena olleilla yhtiöillä ei ollut tuotteiltaan vaadittavaa vientilupaa.

Kotietsinnöillä takavarikoiduista elektronisista laitteista jäljennetty materiaali sisälsi kanadalaisen poranteriä valmistavan yhtiön laskuja noin 2,2 miljoonan euron arvosta. Laskut pystyttiin yhdistämään yrityksen vientitapahtumiin muun muassa tilausnumerojen ja pakkalistojen perusteella. Venäjälle vietyjen kallioporanterien suuren määrän ja niiden myynnistä saadun merkittävän taloudellisen hyödyn perusteella rikosnimike muuttui esitutkinnassa törkeäksi säännöstelyrikkokseksi. Esitutkinnassa laadittiin mallit rikoshyödyn määrittämiseksi sekä tavarantoimittajan arvon että vaihtoehtoisten myyntikateprosenttien pohjalta.

Kansallista ja kansainvälistä viranomaisyhteistyötä

Esitutkinnan aikana tehtiin laajaa kansainvälistä ja kansallista viranomaisyhteistyötä. Tulli pyysi eurooppalaisella tutkintamääräyksellä Viron toimivaltaista viranomaista kuulustelemaan Viroon sijoittuneen yhtiön kirjanpitäjän sekä toimittamaan Tullille yhtiön toimintaan liittyvää materiaalia. Lisäksi kansainvälistä viranomaisyhteistyötä tehtiin Kanadan viranomaisten ja Europolin kanssa sekä Tullin Venäjän ja Viron yhdyshenkilöiden kautta. Kansallisesti tutkintaan saatiin apua myös muun muassa ulkoministeriöstä, Verohallinnosta ja Keskusrikospoliisista.

Venäjän vastaiset pakotteet työllistivät Tullia ja muuttivat itärajan toimintoja

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen seurauksena asetetut pakotteet Venäjää kohtaan työllistivät Tullia merkittävästi vuonna 2023.

EU asetti Venäjälle ensimmäisen kerran pakotteita Krimin valloituksen sekä Itä-Ukrainan Donetskin ja Luhanskin alueiden sodan takia jo kesällä 2014. Nämä pakotteet olivat kuitenkin suppeita ja koskivat vain harvoja tavaroita, joten niiden valvominen ei ole aiheuttanut Tullille erityistä lisätyötä.

Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 24.2.2022, jonka jälkeen EU alkoi nopeaan tahtiin tiukentaa Venäjään kohdistuvia pakotteita. Vuoden 2023 aikana julkaistiin EU:n 10. ja 11. pakotepaketit helmikuussa ja kesäkuussa. EU:n 12. pakotepaketin valmistelu käynnistyi syksyllä, ja se julkaistiin 19.12.2023.

Tulli on valvonut tavarapakotteita, liikennöintiä ja henkilöiden liikkumista

EU:n pakotteet Venäjälle vaikuttavat laajasti talouden ja yhteiskunnan eri sektoreihin. Pakotteet koskevat muun muassa tavaroiden liikkumista, palveluiden ja osaamisen vientiä, pankki-, rahoitus- ja vakuutustoimintaa, liikennöintiä, henkilöiden liikkumista sekä unionin varoja. Tullin tehtävänä on valvoa tavaroiden liikkumista sekä joiltain osin liikennöintiä ja henkilöiden liikkumista.

Pääosa Tullin Venäjän vastaisten pakotteiden valvonnasta on kuitenkin ollut tavaroiden tuonti- ja vientipakotteiden valvontaa eli Tullin tehtävien ydinaluetta. Tavarapakotteet ovat olleet mukana jokaisessa EU:n pakotepaketissa, ja mukaan on jatkuvasti tullut uusia tavaroita. Tuontikielloissa ovat puolustustarvikkeet ja aseet, rauta- ja terästuotteita, hiili ja muut kiinteät fossiiliset polttoaineet, raakaöljy ja öljytuotteet, kulta sekä tavaroita, jotka tuottavat Venäjälle suuria tuloja (esim. puutavara, autonrenkaat).

Lisäksi syyskuussa 2023 komissio tiukensi tulkin taansa tuontipakotteiden kohteena olevien henkilöautojen väliaikaisesta maahantuonnista unioniin. Suomi alkoi noudattaa EU:n tiukentunutta tulkintaa eikä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta sallinut enää Venäjän rekisterikilmissä olevien henkilöautojen maahantuloa unionin ulkopuolelta Suomeen.

Vientikielto taas koskee muun muassa puolustustarvikkeita, aseita, kaksikäyttötuotteita, öljynetsintä-, öljyntuotanto- ja öljynjalostusteknologiaa, korkeaa teknologiaa, ilmailu- ja avaruusteollisuuden tavaroita, EU-jäsenvaltioiden virallisten valuuttojen seteleitä, merenkulussa

käytettäviä tuotteita ja teknologiaa, ylellisyustuotteita (esim. elektroniikka, kodinkoneet) sekä Venäjän teollisia valmiuksia edistäviä tavaroita (esim. maalit, lakat, voiteluvalmisteet).

Muutoksia Tullin itärajan toimintoihin

Pakotteita edeltävään aikaan verrattuna Suomen ja Venäjän välinen tavaraliikenne itärajan toimipaikoilla on supistunut noin 90 prosentilla. Loppuvuodesta 2023 Suomen ja Venäjän välinen tavaraliikenne väheni entisestään Venäjän toteuttaman hybridioperaation vuoksi, jossa Venäjä välineellisesti turvapaikanhakijat yhdeksi oman hybridi vaikuttamisensa keinoksi. Suomen valtioneuvoston päätöksellä Vaalimaan, Nuijamaan, Imatran ja Niiralan raja-asemat suljettiin kaikelta liikenteeltä lauantaina 18.11. Vastaavasti Sallan, Kuusamon ja Vartiuksen raja-asemat suljettiin perjantaina 24.11. Näiden jälkeen vielä viimeinen maantieliikenteen rajanylityspaikka eli Raja-Joosepin raja-asema suljettiin torstaina 30.11.

Nämä sulut tarkoittivat, että kaikki itärajan maantieliikenteen rajanylityspaikat suljettiin sekä tavaraliikenteeltä että henkilöliikenteeltä. Ainoastaan Vainikkalan rautatieliikenteen rajanylityspaikka pysyi avoimena tavaraliikenteelle. Torstaina 14.12. valtioneuvosto avasi Vaalimaan ja Niiralan raja-asemat, mutta Venäjän toteuttama välineellistetty maahantulo jatkui välittömästi, ja nämä raja-asemat suljettiin uudestaan perjantaina 15.12. vuoden loppuun asti.

Riskienhallinta varmistaa tehokkaan pakotevalvonnan

Tullin toimintaympäristö on ollut voimakkaassa murroksessa läpi 2000-luvun. Kansainvälisen tavaraliikenteen volyymit ovat suurentuneet dramaattisesti. Räjähdyksmäisesti kasvava verkkokauppa on jo yksistään paitsi lisännyt tavaravirtojen määrää, myös muokannut merkittävästi kansainvälisen tavarakaupan ja toimitusketjujen logiikkaa.

Perinteisen yrityksiltä yrityksille käytävän kaupan rinnalle on muodostunut koko ajan kasvava kauppa, jossa tavaroita myydään yrityksiltä suoraan kuluttajille ja kuluttajilta kuluttajille. Tämä kehitys on pirstaloanut toimitusketjuja ja lisännyt kansainväliseen kauppaan suoraan osallistuvien osapuolien määrää merkittävästi.

Tullin toimintaympäristöä ovat muokanneet useat muutkin muutosvoimat. Protektionistiset toimet ovat tulleet jälleen näkyvämmäksi osaksi kauppapolitiikkaa, ja toimitusketjujen turvallisuuteen sekä rajat ylittäviin tavaravirtoihin liittyvät riskit ovat nousseet yhä suuremmaksi huolenaiheeksi. Toisinaan kansainvälistä logistiikkaa ja tavaravirtoja ovat muokanneet nopeasti edenneet tapahtumat, kuten koronapandemia ja viimeisimpänä Venäjän laitton hyökkäyssota Ukrainassa.

Samaan aikaan kun Tullin tarve suojata kansainväliseen kauppaan liittyviä fiskaalisia intressejä on kasvanut, sen rooli turvallisuutta tuottavana ja yhteiskuntaa suojaavana viranomaisena on vahvistunut. Tulli on ainoa viranomainen, joka on läsnä kaikilla rajanylityspaikoilla ja jolla on kyky, välineet ja toimivalta valvoa kaikkea Suomen rajat ja osaltaan Euroopan unionin ulkorajat ylittävää tavara- ja henkilöliikennettä.

Riskienhallinnalla tehokkaampaa valvontaa ja sujuvampaa ulkomaankauppaa

Rajat ylittäviin liikennevirtoihin ja toimitusketjuihin liittyviin toimijoihin kohdistuvasta riskienhallinnasta on muodostunut tärkeä osa Tullin kyvykkyyksiä. Tiedustelullisen riskienhallinnan keinoin Tulli tunnistaa toimintaympäristössään tapahtuvia muutoksia ja nousevia uhkia, tukee ennakkointia ja toiminnan suuntaamista sekä mahdollistaa tietopohjaisen päätöksenteon.

Toisinaan on ajateltu, että rajat ylittävien liikennevirtojen valvonta ja laillisen ulkomaankaupan fasilitointi – jotka molemmat ovat Tullin ydintehtäviä – heikentäisivät toisiaan. Nykyään on selvää, että tehokas valvonta ja toimitusketjujen turvallisuuden varmistaminen ovat tärkeä osa laillisen ulkomaankaupan edistämistä ja kaupan toimijoiden toimintaedellytysten turvaamista. Keskeistä on varmistaa, etteivät rikolliset toimijat kykene hyödyntämään laillisen kaupan rakenteita laittomiin tarkoituksiin.

Riskienhallinnan ja sen mahdollistaman tehokkaan valvonnan merkitystä kuvastaa sekin, että tulliviranomaisten riskienhallinta on kiinteä osa EU:n ja tulliuunionin rakenteita sekä myös komission poliittisen agendan prioriteetti. Tullien toteuttamaan riskienhallintaan liittyvää EU-lainsäädäntöä ja suorituskykyä kehitetään parhaillaan hyvin intensiivisesti ja kunnianhimoisin tavoittein. Suomen tulli osallistuu tähänkin työhön aktiivisesti ja varmistaa näin, että Suomen ääni kuuluu, kun EU-tason hankkeita edistetään.

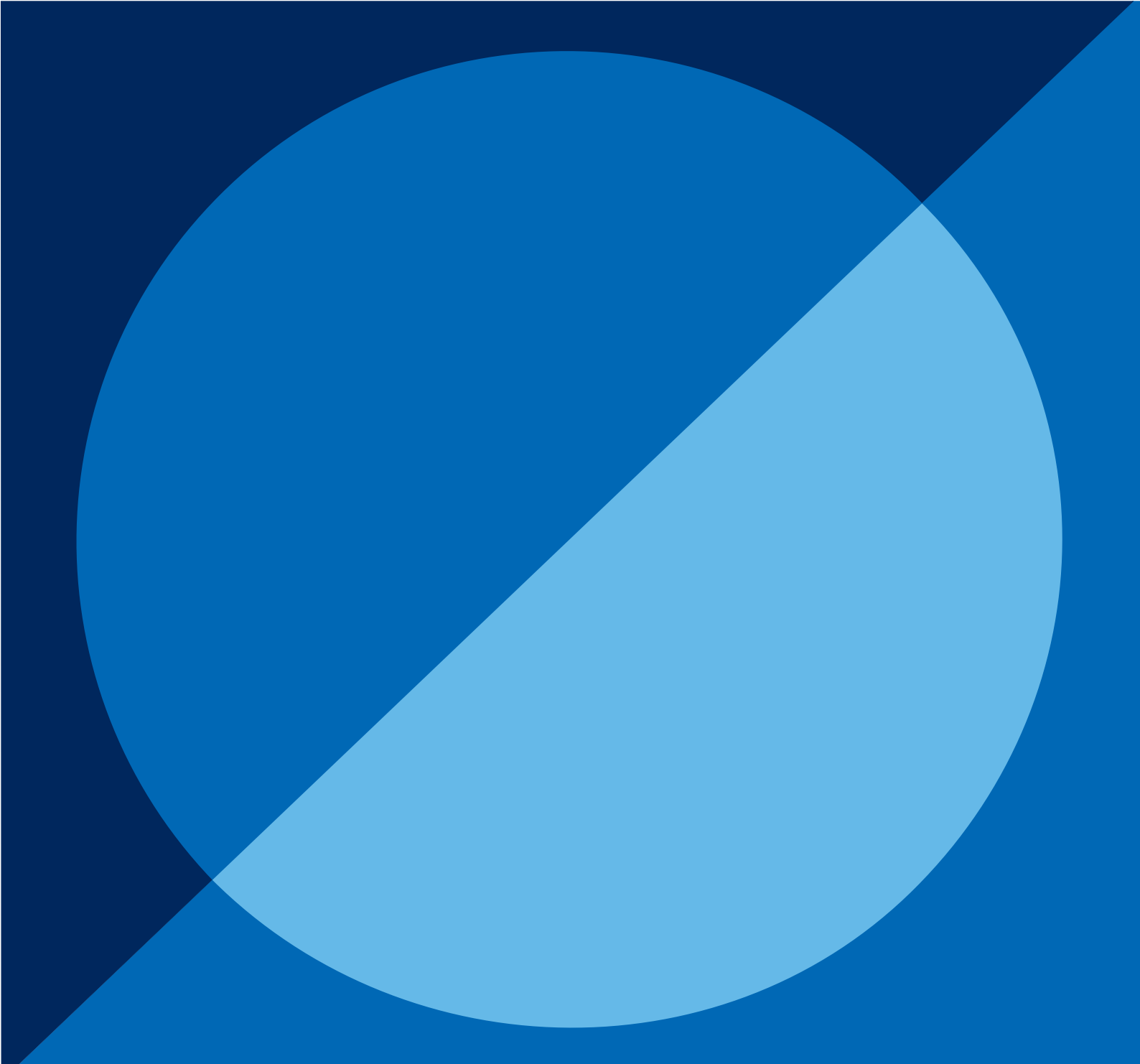
Kuten kaikessa Tullin toiminnassa, myös pakotevalvonnassa korostuu kansallisten ja kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävän laajan ja monipuolisen yhteistyön merkitys.

Tiedustelullinen riskienhallinta ohjaa pakotevalvontaa

Kun Venäjä aloitti helmikuussa 2022 täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa, Tullin toimintaympäristö muuttui jälleen merkittävästi. EU on asettanut Venäjää ja Valko-Venäjää vastaan ennennäkemättömän laajoja pakotteita, joilla on suoria ja välittömiä vaikutuksia Suomen rajat ylittäviin tavaravirtoihin ja logistiikkaan.

Suuri osa pakotteista on luonteeltaan sellaisia, että niiden toimeenpano ja valvonta kuuluvat Tullin ydintehtäviin. Tulli onkin panostanut paljon resursseja pakotevalvontaan ja takaa näin osaltaan, että pakotteilla saavutetaan niille asetetut tavoitteet. Tehokkaalla pakotevalvonnalla varmistetaan, että pakotteiden taustalla olevat EU:n poliittiset päätökset realisoituvat vaikuttavina toimina.

Myös Tullin pakotevalvonnassa riskienhallinnalla on merkittävä rooli. Globaalit toimitusketjut sekä erittäin tehokas ja monipuolinen kansainvälinen logistiikka ovat rakentuneet laillisen kaupan tarpeiden mukaisesti, mutta näitä laillisia rakenteita pyrkivät hyödyntämään myös pakotteiden kiertämiseen tähtäävät toimijat. Tavanomaisesta laittomasta kaupasta poiketen pakotteiden kiertämisellä ei aina tavoitella taloudellista hyötyä, vaan toimijoiden intresseissä on muun muassa valtiollisten suorituskykyjen ylläpito. Myös toimijoiden profiili ja heidän käytössään olevat resurssit poikkeavat tavanomaisista

rikollisista. Tällaiset toimintaympäristön ja toiminnan erityispiirteet huomioidaan myös Tullin tiedustelullisessa riskienhallinnassa.

Pakotteiden toimeenpano on yhteistyötä

Kuten kaikessa Tullin toiminnassa, myös pakotevalvon-
nassa korostuu kansallisten ja kansainvälisten yhteistyö-
kumppaneiden kanssa tehtävän laajan ja monipuolisen
yhteistyön merkitys. Pakotteiden toimeenpanon yhtey-
dessä Tulli hoitaa omia ydintehtäviään, mutta myös tukee
 muita viranomaisia. Tulli on alusta alkaen tukenut ulkomi-
nisteriötä, kun Suomen kantoja EU-pakotepolitiikkaan on
muodostettu. Tullin ja ulkoministeriön yhteistyöllä on pitkät
perinteet, jotka ovat viime vuosina vain vahvistuneet. Tiivis
yhteistyö on tehostanut Tullin toimintaa ja varmistanut
pakotteiden tehokkaan ja viiveettömän toimeenpanon.

Tullin toimintaympäristölle on ominaista jatkuva ja inten-
siteetiltään vaihteleva muutos. Muutosvoimina toimivat
sekä hitaammin etenevät globaalit trendit että äkilliset
laajavaikutteiset tapahtumat. Tiedustelullisen riskienhal-
linnan keinoin Tulli pystyy tunnistamaan toimintaympäris-
tössä, rajat ylittävissä liikennevirroissa sekä niihin liitty-
vässä toimijajoukossa tapahtuvat muutokset ja uhat sekä
reagoimaan niihin. Tulli toimii Suomen rajoilla ja EU:n
ulkorajoilla viranomaisena, joka kohtaa useat laittomat
ilmiöt ensimmäisenä. Näin ollen on kriittistä, että Tullilla
on kyky analysoida ja tunnistaa toimintaympäristössään
tapahtuvat muutokset sekä reagoida niihin nopeasti,
tehokkaasti ja asianmukaisesti.

Tutkinnan yhteydessä takavarikoituja savukkeita.

Savukkeiden laitton maahantuonti jälleen nousussa

Tulli paljasti vuosina 2022–2023 lukuisia Suomeen laittomasti tuotuja suurehkoja savuke-eriä. Tekotapoina oli matkustajatuonti lento- ja laivaliikenteessä, kätkenä maahan saapuneiden ajoneuvojen rakenteisiin sekä suurempien savuke-erien tuonti kaupallisessa kuljetusliikenteessä. Savukkeiden tuontikerroilla ja määrällä mitattuna eniten on kasvanut savukkeiden salakuljetus rahtiliikenteessä.

Rikosilmiönä tarkasteltuna savukesalakuljetusten tuontimäärät ovat selkeästi kasvaneet. Lisäksi useissa rikostutkinnoissa on todettu, että tiettyjen rikollisten toiminta on ollut hyvinkin säännömukaista ja pitkäkestoista. Tullin tekemien savuketakavarikkojen avulla tutkinta on pystynyt paljastamaan laajoja, useamman maahantuontikerran rikoskokonaisuuksia, joihin on liittynyt usein myös ulkomaalaisia toimijoita. Rikostutkinnan selvitysten perusteella laittomasti Suomeen tuotujen ja levitykseen asti päätyneiden savukkeiden salakuljetuksessa vältettyjen verojen yhteismäärä on ollut useissa tapauksissa miljoonia.

Tullin savuketakavarikkomäärät ovat kasvaneet merkittävästi

Vuonna 2023 pelkästään Tullin Helsingin yksikkö tutki 12 savukesalakuljetukseen liittyvää rikostapahtumaa tai

laajempaa rikoskokonaisuutta, joissa savukkeita oli tuotu Suomeen kerralla muutamia kymmeniä kartonkeja tai jopa yli 2 600 kartonkia eli 520 000 savuketta. Tapauksissa takavarikoitujen savukemäärien perusteella laskennallinen vältettyjen verojen määrä on 2 500 eurosta jopa 286 000 euroon saakka. Huomionarvoista näissä rikostapauksissa on se, että niissä on usein samalla paljastettu kymmenien tai useiden kymmenien aikaisempien savuke-erien laitton maahantuonti Suomeen levitystarkoituksessa.

Vuonna 2023 Tullin haltuun rikosasioissa otettiin kaikkiaan 2,75 miljoonaa savuketta, mikä on yli kaksinkertainen määrä verrattuna vuoteen 2022, jolloin luku oli 1,19 miljoonaa.

Rikostutkinnassa paljastettiin laajoja salakuljetuskokonaisuuksia

Joulukuussa 2022 aloitetussa rikostutkintakokonaisuudessa Tulli paljasti yhteensä 5,88 miljoonan savukkeen epäillyn maahantuonnin. Savukkeet oli tuotu 25 pikarahtilähteyksenä Virossa ja Latviasta Suomeen usean erän kuukausitahdilla. Esitutkinnassa oli epäiltynä viisi henkilöä, ja laskennallinen vältettyjen verojen kokonaismäärä on 1,93 miljoonaa euroa.

Tutkinnan aikana Suomessa saatiin takavarikkoon yhteensä 240 000 ja Virossa yhteensä 235 000 savuketta, joiden laittomassa tuonnissa vältettiin veroja yhteensä 158 080 euroa. Savukkeet todettiin laboratoriotutkimuksissa tuoteväärennöksiksi. Käräjäoikeus tuomitsi tekijät vankeusrangaistuksiin, joiden pituus vaihteli vuodesta ja kahdeksasta kuukaudesta kahteen vuoteen ja kolmeen kuukauteen. Tuomio ei ole vielä lainvoimainen.

Tämän kokoluokan salakuljetustoiminnassa savukkeet toimitetaan usein tukkumääriä käsitteleville vastaanottajille, joilla on valmiina myyntiverkosto savukkeiden myymiseksi loppukäyttäjille. Myyntitapahtumissa verkostot käyttävät usein sosiaalisen median verkkosivelluksia ja keskusteluryhmiä.

Vuonna 2023 Tulli paljasti myös rikoskokonaisuuden, jossa yhteensä 430 200 savuketta epäillään välitetyn laittomasti 15 eri kerralla useille ostajille Suomeen. Tästä savukemäärästä laskennallinen vältettyjen verojen määrä on 158 150 euroa. Esitutkinnassa savukkeiden maahantuonnista ja niiden levitykseen saattamisesta oli Suomessa epäiltynä yksi henkilö ja tunnistettuja savukkeiden ostajia on selvitetty kymmenkunta.

Vuonna 2023 Tullin haltuun rikosasioissa otettiin kaikkiaan 2,75 miljoonaa savuketta, mikä on yli kaksinkertainen määrä verrattuna vuoteen 2022, jolloin luku oli 1,19 miljoonaa.

Salakuljetetut savukkeet tulevat usein rahtina Baltiasta

Tullin rikostutkinnan mukaan valtaosa tapauksissa takavarikoiduista savukkeista oli tuotu laittomasti Suomeen rahtilähetyksinä Baltian maista, Virossa tai Latviasta. Rikostutkinnoissa epäiltynä oli myös useita Baltian maiden kansalaisia, joista osa asui Suomessa, ja osa toimi joko pelkästään Baltian maissa tai matkusti Suomeen nimenomaan vastaanottamaan tai siirtämään tänne tuotettuja savuke-eriä. Epäiltyjen joukossa oli myös muutamia kiinalaisia, valkovenäläisiä, ukrainalaisia ja moldovalaisia.

Suomeen laittomasti tuodut savukkeet ovat vastanneet täällä yleisimmin käytettyjä tuotemerkkejä. Erityisesti Latviasta tai Latvian kautta Suomeen tuotujen savukkeiden on todettu olleen tuoteväärennöksiä. Suomeen tuotiin myös kiinalaisilla, latvialaisilla ja valkovenäläisillä veromerkeillä varustettuja savukeaskeja, mutta niiden määrä oli marginaalinen.

Koirien laittomissa maahan- tuonneissa houkuttavat suuret taloudelliset hyödyt

Koirapennun saa hankittua ulkomailta muutamalla sadalla eurolla, kun sen myyntihinta Suomessa voi olla yli tuhat euroa. Koirien laittomilla maahantuonneilla tavoitellaan usein suuria taloudellisia hyötyjä välittämättä eläintautien leviämisen riskistä.

Törkeitä veropetoksia ja kirjanpitorikoksia

Tulli on tutkinut viime vuosina salakuljetustapauksia, joissa koiria ja koiranpentuja on tuotu laittomasti Suomeen muun muassa Venäjältä, Ukrainasta, Unkarista, Espanjasta, Puolasta, Romaniasta ja Baltian maista. Tullin tutkinnassa olleessa tapauksessa epäilty myi lähes 180 koiraa noin tuhannen euron kappalehintaan maksamatta niistä veroja. Verohallinnon mukaan arvonlisäveroa jäi kantamatta noin 30 000 euroa. Tätä laajaa tapausta Tulli tutki yhdessä poliisin kanssa.

Toisessa Tullin tutkimassa tapauksessa koiria ja koiranpentuja myytiin Suomessa vuosina 2017–2022 yli 300 000 euron arvosta eikä kaikkia tuloja ilmoitettu verottajalle. Arvonlisäveroa jäi Verohallinnon mukaan kantamatta kaikkiaan noin 50 000 euroa. Molemmissa tapauksissa rikottiin myös kirjanpitovelvollisuutta, joten tapauksia on salakuljetuksen ja törkeän veropetoksen lisäksi tutkittu törkeinä kirjanpitorikoksina.

Koirien laittomilla maahantuonneilla tavoitellaan usein suuria taloudellisia hyötyjä välittämättä eläintautien leviämisen riskistä.

Tullilla on ollut tutkinnassa myös useita salakuljetustapauksia, joissa yksityishenkilö on tuonut sallitun määrän eli enintään viisi koiraa Suomeen lemmikkieläiminä, mutta kuitenkin myynyt koirat maahantuonnin jälkeen.

Lemmikkieläimen tuonti myyntitarkoituksessa ei ole sallittua. Voidaankin todeta, että koiran edullinen hankintahinta ja korkea myyntihinta houkuttavat tekijöitä nopeille tulonlähteille välittämättä maahantuonti säännöksistä.

Maahantuontisäännöksillä ennalta- ehkäistään eläintauteja

Koirien maahantuontisäännösten yksi tarkoitus on estää eläimiin ja ihmisiin tarttuvien eläintautien leviäminen. Vaarallisimpia tauteja ovat rabies eli raivotauti sekä ekinokokkoosi, jotka molemmat ovat tappavia tauteja. Eläintautien leviämisen estämiseksi kaupallisesti maahan-

tuotavilla koirilla pitää olla muun muassa lähtömaan virkaeläinlääkärin laatima Traces-eläinterveystodistus. EU:n ulkopuolelta tuotavat koirat vaativat lisäksi eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen siinä EU-maassa, johon koira saapuu ensimmäisenä.

Tullin tutkimissa tapauksissa tosiasiallisesti kaupallisesti maahantuoduilta koirilta on puuttunut Traces-todistus tai todistus eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta, joten koirien terveyttä ei ole pystytty varmistamaan. Kaupallisia maahantuonteja on tarkoituksellisesti peitelty niin, että useat yksityishenkilöt ovat tuoneet koiria ulkomailta Suomeen, jotta maahantuonti näyttäisi lemmikkieläimen tuonnilta.

Väärennetyjä todistuksia ja lemmikkieläin- passeja

Yhden salakuljetustapauksen esitutkinnassa Tulli löysi epäillyn hallusta leimasimia, joiden avulla oli saatu tehtaitua aidoilta näyttäviä koirien rokotustodistuksia. Tapauksen tutkinta sai alkunsa, kun Tulli tarkasti osana tullivalvontaa Venäjältä Suomeen saapuneen postilähettyksen, jossa oli muun muassa nimeämättömiä lemmikkieläinpassseja. Passien mukaan rokotukset oli annettu, mutta rokotuksen saanut eläintä ei ollut passeissa yksilöity.

Toisessa esitutkinnassa takavarikoitiin huomattava määrä maahantuotujen koirien asiakirjoja, joiden perusteella useiden koirien rabiesrokotukset tai ekinokokkoosilääkitykset eivät olleet maahantuontitietokellällä voimassa. Esitutkinnassa selvisi, että Ukrainasta hankitut viisitoista koiraa oli kuljetettu ensin Puolan kautta Viroon, jossa koirille oli hankittu uudet lemmikkieläinpassit niiden alkuperän häivyttämiseksi. Kaikkia esitutkinnassa tietoon tulleita ulkomailta tuotuja koiria ei myöskään ole rekisteröity Suomeen, joten niiden olinpaikkaa ei tiedetä eikä niiden terveyttä siten pystytty varmistamaan.

Yhteistyöllä valvonnassa tärkeä merkitys

Maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen kuuluva Ruokavirasto valvoo muun muassa eläinten terveyttä ja näin ollen myös eläinten tuontia. Ruokavirasto vastaa esimerkiksi eläinlääkinnällisten rajatarkastusten suorittamisesta. Tulli taas valvoo eläinten tuontia Tullille säädettyjen tehtävien perusteella. EU:n sisäisissä eläinten siirroissa toimivalta on myös aluehallintovirastolla. Koirien ja muiden eläinten laittoman maahantuonnin paljastaminen vaatiikin aktiivista yhteistyötä ja tietojenvaihtoa niin Tullin sisällä kuin eri viranomaisten välillä.

Lemmikin tuonti on kaupallista tuontia, kun jokin seuraavista kohdista täyttyy:

- eläimiä on vähintään kuusi kappaletta
- eläimet myydään tai luovutetaan eteenpäin EU:n alueella
- saattaja tuo lemmikin, ja omistaja ei itse matkusta Suomeen viiden päivän sisällä siitä päivästä, jolloin saattaja tuo lemmikin Suomeen
- eläin matkustaa yksin.

Kun lemmikin tuonti on kaupallista, eläin pitää tullata. Myytävästä tai eteenpäin luovutettavasta eläimestä maksetaan maahantuontiverot. Uuden eläinten hyvinvointilain mukaan alle kuuden kuukauden ikäistä koiranpentua ei saa tuoda muusta maasta Suomeen, jos tarkoituksena on myydä tai muutoin luovuttaa pentu Suomessa edelleen neljän kuukauden kuluessa tuonnista.

Maahan kaupallisesti tuotavan eläimen on saavuttava EU:n alueelle eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen kautta. EU:n ulkopuolelta tuotavien eläinten ja toisesta jäsenmaasta tuotavien eläinten maahantuontivaatimukset eroavat jonkin verran, mutta molemmissa tuonneissa eläimeltä vaaditaan

- tunnistusmerkintä
- voimassa oleva raivotautirokotus (ja EU:n ulkopuolelta tuotaessa tarvittaessa todistus raivotautivasta-ainetestistä)
- käsittely ekinokokkoosia vastaan
- lemmikkipassi tai EU:n ulkopuolelta tuotaessa voimassa oleva EU-mallinen terveystodistus tuontiin sekä alkuperäinen rokotustodistus
- Traces-ilmoitus.

Kansainvälinen lihakuljetus salakuljetuksena ja terveysrikoksena

Tullin talousrikostutkintayksikkö tutki vuosina 2022–2023 kansainvälistä salakuljetusta, jossa Suomeen tuotiin iso määrä tuoretta naudan ja lampaan lihaa ilman kylmäkuljetusta ja ilman laillisia asiakirjoja.

500 kiloa lihaa henkilöautossa

Tapaus paljastui Tullin tarkastuksessa Helsingin Länsisatamassa keväällä 2022. Tullin liikkuva ryhmä ilmoitti Helsingin kaupungin ympäristöpalveluille epäilyttävästä lihakuljetuksesta, joka oli pysäytetty tarkastuspisteellä. Liha oli tuotu tavallisella henkilöautolla ilman kylmäkuljetusta. Helsingin kaupungin elintarviketurvallisuusyksikkö teki Tullille tutkintapyynnön epäilystä salakuljetuksesta, laittomaan tuontitavaraan ryhtymisestä sekä terveysrikoksesta.

Tutkinnan kohteena oli ulkomaalaistaustainen henkilö, joka yritti tuoda lihaerää Latviasta Viron kautta Suomeen henkilöautolla. Lihaa oli noin 500 kiloa. Epäilty kertoi, että hän osti lihatuotteita ja toimitti niitä sukulaisilleen ja ystävilleen eikä myyntitarkoitukseen. Tarkastustilanteessa satamassa epäilty totesi, että kuljetus oli ratkaisu vain tuolle kerralle ja normaalisti hän tuo lihat kylmäkuljetusautolla. Lisäksi epäilty kertoi, että hän oli tuonut Suomeen tuoretta tai pakastettua lihaa myös aiemmin.

Ruokavirasto totesi lihamäärän olleen niin suuri, ettei sen voitu katsoa olevan yksityiskäyttöön, vaan kyse oli tuonnista kaupalliseen tarkoitukseen. Epäilty ei myöskään ollut rekisteröinyt toimintaansa. Elintarvikelain mukaan elintarvikkeiden kaupalliseen tuontiin tarvitaan rekisteröityminen. Myös asiakirjat olivat puutteelliset. Kuljetuksesta puuttui kaupallinen asiakirja sekä salmonellatutkimustodistus, joka vaaditaan jokaista erää varten.

Tapausta on tutkittu salakuljetuksena ja terveysrikoksena, ja se on siirretty syyteharkintaan Etelä-Suomen syyttäjäalueelle.

Terveysriski kuluttajille ja haittaa muille kauppiaille

Kuluttajaturvallisuuden kannalta tällainen tapaus on vakava. Toiminta on saattanut aiheuttaa haittaa kansalaisten terveydelle ja turvallisuudelle. Havaitut puutteet ovat asettaneet lihan loppukuluttajat vaaraan sairastua sekä mahdollistaneet salmonellan leviämisen kuluttajien keskuudessa.

Kuluttajaturvallisuuden lisäksi tällaisesta toiminnasta kärsivät lakia noudattavat elintarvikealan toimijat. Sääntöjä ja määräyksiä kiertävät toimijat saavat puolestaan taloudellista hyötyä monenlaisilla väärinkäytöksillä. Tuojat yrittävät välttää kustannuksia esimerkiksi laiminlyömällä elintarvikkeiden kylmäkuljetuksen ja sen vaatiman hyväksynnän. Kauppaa voidaan käydä myös ilman vaadittuja tuotteiden tutkimuksia tai riittäviä asiakirjoja.

Elintarvikkeiden tuonnissa rajoituksia

EU-maiden välillä tuotteet liikkuvat pääsääntöisesti vapaasti. Elintarvikkeille voi kuitenkin olla maasta riippuen erilaisia tuontivaatimuksia, joilla halutaan varmistaa tuotteiden turvallisuus ja estää eläin- ja kasvi-tauteja leviämistä. Eläinperäisten elintarvikkeiden tuontia valvoo Suomessa Ruokavirasto.

Yksityisasunnosta takavarikkoon ekstaasia yli miljoonan euron arvosta

Ekstaasi tunnetaan ”bilehuumeena” – se on suosittua etenkin nuorten keskuudessa ja yhdistetään usein yöelämään ja massatapahtumiin. THL:n vuoden 2023 jät-vesitutkimusten mukaan ekstaasia käytettiin vuonna 2022 keskimäärin vähemmän kuin vuosina 2014–2020, mutta on viitteitä siitä, että koronapandemian jälkeen ekstaasin käyttö olisi jälleen kasvussa. Jät-vesitutkimusten perusteella ekstaasia käytetään tyypillisesti enemmän suurissa kaupungeissa.

Euroopan vakaat ekstaasimarkkinat

Euroopan unionin huumeseurantakeskus EMCDDA:n vuoden 2023 huumauseraportin mukaan MDMA:ta tuotetaan sekä EU-markkinoille että niiden ulkopuolelle pääasiassa Alankomaiden ympärillä sijaitsevilla tuotantolaitoksissa. Yleisesti Euroopassa ekstaasin tuotanto ja kulutus vaikuttaisivat hienoisesti laskeneen 2020-luvun alkuvuosina, mutta koronarajoitusten vuoksi trendistä ei voi tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Vuonna 2021 EU-maat raportoivat kaikkiaan 10 000 MDMA:han liittyvää takavarikkoa, joissa takavarikoitiin yhteensä 3,5 miljoonaa ekstaasitablettia. EU:n ulkopuolisista valtioista Turkki takavarikoi vuonna 2021 yhteensä 7,6 miljoonaa ekstaasitablettia.

Suuri takavarikko vantaalaisesta asunnosta

Tullin tutkinnan Tampereen yksikkö tutki heinäkuussa 2023 törkeää huumauserikosta ja teki sen yhteydessä kotietsinnän yksityisasuntoon Vantaalla. Kotietsinnässä Tulli takavarikoi kaikkiaan 26 kiloa eli noin 52 000 ekstaasitablettia sekä noin kolme kiloa hasista. Ekstaasitablettien hinta on ollut keskimäärin 20 euroa kappaleelta, joten Tullin takavarikoiman ekstaasierän arvo olisi ollut katu-kaupassa yli miljoona euroa.

Tullin esitutkinta laajeni lopulta koskemaan myös yli 110 000 huumaavan Ksalol-tabletin ja yli 70 kokaiinigramman levittämistä ja myyntiä pääkaupunkiseudulla. Esitutkinnassa selvisi, että erä huumausaineita oli tuotu Ruotsista Haaparannan kautta Tornioon kesäkuun alussa. Tämä erä sisälsi 194 000 ekstaasitablettia, seitsemän kiloa hasista ja 55 200 kappaletta Ksalol-tabletteja, joiden vaikuttava aine on alpratsolaami.

Ksalol-tabletit oli kätetty kuorma-auton renkaan sisään. Renkas oli toimitettu Helsinkiin yksityisasuntoon ja sen sisältämät Ksalol-tabletit luovutettu myöhemmin eteenpäin. Esitutkinnassa paljastui, että samasta asunnosta oli kevään ja kesän 2023 aikana myös myyty kokaiinia. Ekstaasia ja hasista oli taas myyty ja levitetty pääepäillyn Vantaalla sijaitsevasta asunnosta, josta takavarikko tehtiin.

Kaikkiaan neljän miljoonan euron rikoskokonaisuus

Tullin paljastamaan rikoskokonaisuuteen kuului huumausaineiden maahantuontia, kuljettamista, hallussapitoa, levittämistä ja myyntiä. Salakuljetettujen huumausaineiden katukauppa-arvo oli yhteensä yli neljä miljoonaa euroa. Lisäksi esitutkinnan aikana takavarikoitiin laitton ampuma-ase sekä tuhansien eurojen arvosta rikoksen tuottamaa hyötyä käteisenä.

Esitutkinnassa oli viisi epäiltyä, jotka ovat Suomen, Sudanin ja Kongon demokraattisen tasavallan kansalaisia. Kolme henkilöä epäiltiin huumausaineiden myynnistä ja levittämisestä. Helsingin käräjäoikeuden syksyllä 2023 antamassa tuomiossa he saivat törkeistä huumauserikoksista ehdottomat vankeustuomiot, joiden pituudet vaihtelivat kahdesta vuodesta ja yhdestä kuukaudesta aina viiteen vuoteen ja kuuteen kuukauteen. Kaksi huumausainetta hankkinutta henkilöä tuomittiin lyhyisiin ehdollisiin vankeusrangaistuksiin.

Rikoskokonaisuuden esitutkinnassa Tulli teki tiivistä yhteistyötä muun muassa Keskusrikospoliisin, paikallispoliisin yksiköiden sekä eurooppalaisten lainvalvontaviranomaisten kanssa. Esitutkinnan perusteella Tullin takavarikoima huumausaine-erä oli tarkoitus levittää edelleen Suomessa, mikä kertoo maassa toimivien laittomien huumausainemarkkinoiden volyymin ja huumausaineiden kysynnästä.

MDMA eli ekstaasi on kemialliselta rakenteeltaan amfetamiinia ja meskaliinia muistuttava synteettinen huumausaine, jolla on piristäviä ja hallusinogeenisiä vaikutuksia. Ekstaasi on Suomessa luokiteltu erittäin vaaralliseksi huumausaineksi, joka voi suhteellisen pieninäkin annoksina aiheuttaa kuolemaan johtavan myrkytyksen. Osassa tapauksista kuolema aiheutuu nestevajauksesta ja lämpöhalvauksesta. Ekstaasia nautitaan yleensä tabletteina suun kautta. Tabletit ovat tavanomaisesti värikkäitä ja erilaisin painokuvioin varustettuja, ja niiden vahvuus vaihtelee suuresti. Ekstaasin käytön yhteisvaikutukset muiden huumausaineiden kanssa saattavat olla arvaamattomia.

Rikostorjuntaa tietoverkossa

Verkkorikollisuuden toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa, kun rikolliset hyödyntävät laittomassa toiminnassaan uusia menetelmiä ja uutta teknologiaa. Rikollisten keskeinen tavoite on käyttää anonymiteettiä lisääviä keinoja, kuten viestien salausta, kryptovaluuttoja ja verkkopalveluiden sijainnin peittäminen.

Vaikka huumausainerikollisuus lienee se tunnetuin ja mediassa näkyvin verkkorikollisuuden muoto, internet liittyy tavalla tai toisella lähes kaikkeen rikolliseen toimintaan. Verkkoavusteista tullirikollisuutta ovat myös tyypillisesti erilaiset valmisteverotukseen, pääsääntöisesti alkoholiin ja tupakkatuotteisiin, liittyvät rikokset sekä esimerkiksi varastettujen, rajoitettujen tai kiellettyjen esineiden myynti tietoverkossa ja niiden siirtäminen kansainvälisten rajojen yli.

Kaupankäynti siirtyy entistä enemmän pikaviestimiin ja keskustelupalstoille

Tietoverkossa myydään huumausaineita karkeasti jaettuna kahdella tavalla: markettikauppana tai pikaviestinsovellusten ja keskustelupalstojen kautta. Markettikauppa mahdollistaa huumaus- ja lääkeaineiden levittämisen myös haja-asutusalueille, joissa katukauppaa ei käydä yhtä paljon kuin kaupungeissa.

Muutaman viime vuoden selvimpiä trendejä on ollut huumausaineiden verkkokauppamyynnin siirtyminen pikaviestipalveluihin ja keskustelupalstojen alueellisiin myyntiryhmiin. Käytännössä tämä on merkinnyt huumausaineiden katukaupan lisääntymistä, koska pikaviestimissä ja keskustelufoorumeilla sovitut kaupat tehdään enimmäkseen kasvokkain. Toimitustapana käytetään yleisesti myös maastokätköjä. Trendeistä huolimatta huumausaineiden pimeän verkon markettikauppa on joka tapauksessa edelleen merkittävä huumausaineiden levittämiskanava.

Piilopuoti in memoriam

Yksi Tullin merkittävä onnistuminen verkkorikollisuuden torjunnassa vuonna 2023 oli huumausainemarketti Piilopuodin palvelimen takavarikointi ja palvelun sulkeminen. Piilopuoti ehti toimia pimeässä verkossa noin vuoden ja neljä kuukautta. Se myi marketin kautta lähinnä ulkomailta salakuljetettuja huumaus- ja lääkeaineita suomalaisille ostajille. Tulli onnistui lopettamaan Piilopuodin toiminnan Liettuan ja Saksan viranomaisten sekä Europolin ja Eurojustin kanssa toteutetussa operaatioissa. Piilopuodin esitutkinta on edelleen kesken. Tullin tutkinta pyrkii tunnistamaan palvelussa toimineita myyjiä ja ostajia.

Kun viranomaiset sulkee huumausainemarketin, se aiheuttaa sekaannusta, epävarmuutta ja hämmennystä pimeän verkon huumausainerikollisten keskuudessa. Näin tapahtui Piilopuodinkin sulkeuduttua. Huhuja, arvailuja ja vastaamatta jääneitä kysymyksiä alkoi ilmestyä keskustelupalstoille välittömästi, kun Tulli oli sulkenut kauppapaikan ja julkaissut siitä kertovan ilmoituksensa Piilopuodin verkko-osoitteessa. Hämmäntäväksi ilmoituksessa koettiin muun muassa siihen upotettu binäärikoodi, joka oli tarkoituksella hieman epäselvä. Tekstiksi dekodattuna binäärikoodi johti tullilainsäädännön verkkosivulle. Tällaisella piilotetulla viestinnällä on tarkoitus muistuttaa markettien käyttäjiä siitä, että niissä asioiminen todellakin on lainvastaista ja että viranomaiset seuraavat tätäkin ilmiötä.

Kyberkoulutusta

Tullin tutkinnan internet-, darknet- ja kryptovaluutta-osaaminen oli vuonna 2023 korkeatasoista ja sai paljon kiitosta sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Tutkinta antoi kyberkoulutusta kuluneen vuoden aikana usealla Tullin koulutuksen kurssilla. Lisäksi Tullin tutkinta osallistui PTR-yhteistyön voimin järjestettäviin kyberrikostorjunnan koulutuksiin ja seminaareihin. Myös kansainväliset sidoryhmät ovat pyytäneet Tullin tutkinnalta kyber-osaamiseen liittyvää koulutusta. Sitä on annettu alaan liittyvissä tilaisuuksissa eri puolilla Eurooppaa, kuten Europolin järjestämissä tapahtumissa.

Muuntohuumeet ja uudet päihdeilmiöt Tullilaboratorion tutkimuksissa

Tullilaboratorion tutkimuksiin lähetettyjen synteettisten muuntohuumeiden määrä on pysynyt viime vuosina melko samana. Näkyväksi ilmiöksi muuntohuumeet nousivat vuosina 2009–2013. Korkeimmillaan näytemäärä oli vuonna 2013, jolloin tutkimuksia tehtiin yli 1 500 näytteestä. Sen jälkeen näytemäärä laski tasaisesti vuoteen 2019 saakka ja on vuosina 2020–2023 pysytellyt 600 ja 700 näytteen välillä.

Tullin tutkimista muuntohuumeista valtaosa on vaikutuksiltaan stimulantteja eli piristeitä, ja ne kuuluvat yleensä kemialliselta rakenteeltaan joko kationonien tai fenetyyliamiinien ryhmään. Tämä eroaa eurooppalaisesta viitekehuksesta siten, että koko EU-alueella synteettiset kannabinoidit ovat olleet kappalemäärältään suurin ryhmä takavarikoiduista näytteistä, kun taas Suomessa synteettisiä kannabinoideja on ollut vain noin 5 prosenttia kaikista muuntohuumeista.

Viime vuonna tutkituista synteettisistä muuntohuumeista todettiin eniten alfa-PiHP- ja alfa-PHP-nimisiä aineita. Ne ovat samankaltaisia stimulantteja kuin aiemmin suosiossa olleet MDPV ja alfa-PVP, joita ei Tullilaboratorion tutkimuksissa ole viime vuosina havaittu enää juuri lainkaan. Alfa-PVP:tä näkyy kuitenkin paljon kuolemansyynselvityksissä ja terveydenhuollon huume-testauksissa. On siis mahdollista, että salakuljetustavat poikkeavat aiemmasta tai ainetta valmistetaan Suomen rajojen sisäpuolella.

Uudet ilmiöt ketamiini ja kratom

Ketamiinin määrä on noussut rajusti viime vuosina. Tyyppillisesti ketamiinia on ollut vuosittain tutkittavana joitain satoja grammoja, mutta vuonna 2022 ketamiinia tutkittiin lähes viisi kiloa ja viime vuonna yli 25 kiloa. Ketamiini on laillisessa käytössä kipua lievittävä nukutusaine, ja sen käyttö on Suomessa on sallittua vain erikoislääkärin valvonnassa. Päihteenä ketamiini on hallusinogeeninen aine, joka voi aiheuttaa myös dissosiativisia eli ruumiista irtautumisen kokemuksia. Lähes kaikki tutkimuksiin tullut ketamiini on ollut jauhemaista eli ei virallista lääkevalmistetta.

Mitragyna speciosan eli kratomin määrä on pysynyt edelleen korkeana. Vuonna 2022 kratomia tuli tutkimuksiin kaikkien aikojen suurin määrä – lähes 80 kiloa – ja viime vuonnakin määrä oli noin 20 kiloa. *Mitragyna speciosa* on trooppisella alueella kasvava puu, jonka lehdistä tehtyjä valmisteita kutsutaan kratomiksi. Se sisältää mitragyniini-nimistä ainetta, joka vaikuttaa pienillä kymmenien milligrammojen annoksilla piristävästi ja suuremmilla useiden grammojen annoksilla rauhoittavasti. Kratomia käytetään yleensä joko pureskelemalla tai teenä.

Takavarikoituja lääkeväärennöksiä.

Kannabiksen laillistaminen on tuonut markkinoille uusia tuotteita

Kannabiksen ja erityisesti matalan THC-pitoisuuden kannabiksen laillistaminen monissa maissa on vaikuttanut uusien semisynteettisten kannabinoidien kehittämiseen ja markkinointiin. Laillinen kannabismarkkina on kasvanut lyhyessä ajassa nopeasti, ja kilpailu on kovaa. Se on johtanut siihen, että kasvattajien on täytynyt sähköstä, vedestä ja tiloista syntyvien korkeiden kustannusten vuoksi kehittää markkinoille uusia tuotteita. Tuotteiden sisältämiä uusia kannabinoideja ovat muun muassa HHC, HHC-O ja HHC-P. Näitä voidaan kemiallisesti valmistaa kannabiksesta uutetusta THC:sta tai CBD:stä ja lisätä monenlaisiin tuotteisiin, kuten esimerkiksi kasvirouheisiin, tabletteihin, kapseleihin, karkkeihin ja sähkökupakkeiliuoksiin. Tällaisia valmisteita on tutkittu paljon myös Tullilaboratoriossa. Niiden määriä ei kuitenkaan pystytä yksiselitteisesti arvioimaan, koska monet valmisteista sisältävät myös ainakin vähäisiä määriä THC:ta ja tilastoidaan sen alle.

Uusia opioideja fentanyylijohtannaisten rinnalle

Uudet synteettiset opioidit ovat olleet otsikoissa jo pitemmän aikaa johtuen erityisesti siitä, että opioidit ovat aiheuttaneet paljon kuolemantapauksia USA:ssa. Markkinoille tulleet laittomat fentanyylijohtannaiset ovat vaikutuksiltaan erityisen vahvoja ja käyttöannokset vain jopa mikrogrammojen luokkaa.

Euroopassa fentanyylijohtannaiset ovat aiheuttaneet huomattavasti vähemmän ongelmia, ja Tullilaboratorion tutkimuksissa niitä on näkynyt lähinnä vuosina 2015–2018. Vuoden 2021 jälkeen fentanyylijohtannaisia ei ole tullut tutkimuksiin lainkaan. Viime vuosina fentanyylijohtannaisten rinnalle on tullut yhtä vaarallisia uusia bentsimidatsoli-tyyppisiä opioideja eli nitatseeneja. Näistä etatseeneja ja etometatseeneja on todettu Tullilaboratorion tutkimuksissa vain muutamista näytteistä. Poliisi on kuitenkin varoittanut lääkeväärennöksistä, joista on löydetty nitatseeneja.

Bentsodiatsepiineja lääkeväärennöksissä

Lääkeväärennöksiä nähdään Tullilaboratorion tutkimuksissa säännöllisesti. Yksi erityinen ilmiö on tunnettujen huumelääkkeiden Xanaxin ja Valiumin väärennökset, joiden on todettu sisältävän muuntobentsodiatsepiineja. Näitä havaittiin tutkimuksissa ensimmäisen kerran vuonna 2015. Vaikka näytteiden määrä on sittemmin pudonnut, ei ilmiö ole kokonaan hävinnyt. Lähes kaikki tutkitut bentsodiatsepiiniväärennökset ovat olleet irtotabletteja, eikä esimerkiksi läpipainopakkauksessa olevia väärennöksiä ole tavattu. Riski väärennökselle on siis todennäköisesti pienempi, jos valmisteella on kunnollinen lääkepakkaus.

Tullilaboratorion laitekanta vahvistuu NMR-mittalaitetekniikalla

Tullilaboratoriossa otetaan vuoden 2025 aikana käyttöön uusi mittalaitetekniikka: ydinmagneettinen resonanssispektroskopia eli NMR (Nuclear Magnetic Resonance). NMR-tekniikan avulla voidaan yksiselitteisesti määrittää tuntemattomien orgaanisten aineiden, esimerkiksi huumausaineiden, kemiallisia rakenteita ja tehdä aineiden pitoisuusmäärytyksiä. Tähän asti NMR-analyysijä on tilattu muilta EU:n yhteistyölaboratorioilta kuten Ruotsin poliisin rikostekniseltä laboratorioilta NFC:ltä. EU:n CCEI-rahoitusohjelman (Customs Control Equipment Instrument) ensimmäisellä kierroksella myönnetyn rahoituksen ansiosta Tullilaboratoriolla on nyt mahdollisuus hankkia oma korkean kentän NMR-laite.

NMR-tekniikkaa voidaan hyödyntää paitsi laittomaan maahantuontiin ja tullirikosepäilyihin liittyvässä tutkimuksessa, niin myös esimerkiksi elintarvikeväärengösten, polttoaineiden tai polymeerien rakennetutkimuksissa. Lisäksi NMR-analyysijä pystytään käyttämään tuoteturvallisuuden, tullinimikkeiden ja CBAM-hiilirajamekanismin tutkimuksissa. NMR-analyysien tarve näillä tutkimusalueilla tarkentuu myöhemmin.

Uusien huumaavien aineiden kansallisen tilannekuvan muodostaminen nopeutuu

Uusi NMR-laite täydentää Tullilaboratorion ennestään vahvaa rakenneanalytiikan laitteistoa. NMR-analyysijä tullaan hyödyntämään varsinkin sellaisissa rikostutkimuksissa, joihin liittyy entuudestaan tuntemattomia aineita tai joissa aineiden pitoisuudet ja näytteen puhtaudet on tärkeää selvittää. Tullilaboratorio jatkaa tiivistä yhteistyötä KRP:n rikosteknisen laboratorion kanssa ja tarjoaa jatkossa myös NMR-analyysijä poliisin tarpeisiin.

Yhdistettynä jo käytössä olevaan korkean resoluution massaspektrometriaan NMR-rakennemäärityksen avulla voidaan tunnistaa uusia aineita ja päivittää mittalaitteiden ainekirjastoja. Rutiinianalyysilaitteilla tehtävät huumausaineiden, kuluttajamarkkinoilta kiellettyjen psykoaktiivisten eli KKP-aineiden sekä luokittelemattomien aineiden tunnistukset pohjautuvat aineiden spektrikirjastoihin, joiden on erittäin tärkeää olla ajan tasalla.

Tavallisesti spektrikirjastoja päivitetään ostamalla vertailuaineita sopimustoimittajilta. Toisinaan vertailuaineita ei kuitenkaan ole saatavilla tai niiden hinta on liian korkea. Koska NMR-tekniikka ei vaadi vertailuaineita, kansallisen tilannekuvan muodostaminen nopeutuu esimerkiksi tilanteissa, joissa tietyntyyppisiä uusia muuntohuumeita alkaa ilmaantua laittomille markkinoille.

Uudesta tekniikasta apua vaaralliseksi oletettujen aineiden yhdisteprofiilien ja pitoisuuksien määrytykseen

NMR-analyysijä voidaan kartoittaa tuntemattoman tai vaaralliseksi oletetun näytteen aineprofiili ennen näytteen jatkoanalyysijä muilla tekniikoilla. Tässä auttaa se, että NMR-mittauksen aikana tutkittava näyte on erillisessä lasisessa NMR-putkessa.

Koska NMR-tekniikka ei vaadi aineiden erottelua esimerkiksi kromatografisesti ennen tunnistusta, tekniikalla voidaan määrittää samasta näytteestä itse aineen lisäksi jatkeaineita ja epäpuhtauksia. Tämän ansiosta NMR-laitteella pystytään myös määrittelemään aineiden pitoisuudet hyvin tarkasti ja laajalle kirjolle eri aineita. Aineiden pitoisuusmääritysten tekeminen on tulevaisuudessa myös nopeampaa, kun näytteitä ei tarvitse lähettää enää alihankintalaboratorioille.

Tullilaboratorio tekee yhteistyötä muiden EU:n tulliviranomaisten kanssa

Tullilaboratorio jatkaa tiivistä yhteistyötä Euroopan tullilaboratorioiden yhteisessä CLEN-verkostossa. Yksi Tullilaboratorion tärkeistä tehtävistä on raportoida uusista luokittelemattomista huumaavista aineista Euroopan huumausaineiden seurantakeskukselle EMCDDA:lle. EU:n tullilaboratorioiden asiantuntijaryhmän sopimuksen mukaisesti Tullilaboratorio on myös sitoutunut tarjoamaan NMR-analyysipalveluja muille tullilaboratorioille. Lisäksi analytiikkaa voidaan tarjota muillekin EU:n viranomaisille.

NMR-tekniikka pähkinäkuoressa

NMR-spektroskopiassa hyödynnetään tietynlaisten atomiydinten, kuten ^1H ja ^{13}C , käyttäytymistä voimakkaassa magneettikentässä. Yksinkertaistettuna, NMR-laite koostuu voimakkaasta suprajohtavasta magneetista sekä radiotaajuuslähettimistä ja -vastaanottimista. Aineiden tunnistus perustuu atomiydinten antamiin vasteisiin Fourier-muunnetuissa NMR-spektreissä. NMR-spektroskopian yksi tunnettu sovellus on lääketieteessä laajasti käytetty MRI-magneettikuvantamistekniikka (Magnetic Resonance Imaging).

Hiilirajamekanismista uusi keino ehkäistä hiilivuotoa EU:n ulkopuolelle

Hiilirajamekanismi (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM) on EU:n uusi keino ehkäistä hiilivuotoa eli päästöjen ohjautumista EU:n ulkopuolelle. Mekanismia sovelletaan tiettyihin EU:n ulkopuolelta tuotaviin tavaroihin, joiden tuotannossa syntyvät päästöt ja riski hiilivuodolle ovat suuret. Niin kutsuttuja CBAM-tavaroita ovat esimerkiksi tietyt rauta- ja terästuotteet, lannoitteet, alumiini- ja sementtituotteet sekä vety ja sähkö.

Mekanismiin tavoitteena on, että EU:hun tuotavien tavaroiden hinnat heijastaisivat nykyistä paremmin niiden hiilisisältöä. Samalla halutaan kannustaa EU:n ulkopuolisia maita, ulkomaisia valmistajia ja EU-alueen tuojia vähentämään päästöjään.

Hiilirajamekanismista on käytetty julkisessa keskustelussa esimerkiksi termejä hiilitulli tai hiilivero. Niistä on kuitenkin luovuttu, koska kyseessä ei ole tullia tai vero, vaan tuojat ostaa päästöjen mukaisen määrän CBAM-todistuksia. Hiilirajamekanismista säädetään hiilirajamekanismiasetuksessa (EU) 2023/956.

Tullista toimivaltainen viranomainen Suomessa

Hiilirajamekanismin toimivaltaisesta viranomaisesta ja vastaavasta ministeriöstä säädetään kunkin maan kansallisessa laissa. Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö vastaa hiilirajamekanismin kansallisen toimeenpanon kehittämisestä ja seuraamisesta. Toimivaltainen viranomainen on Tulli, joka vastaa valvonnasta ja seuraamusten määräämisestä.

Toimivaltainen viranomainen vaihtelee eri EU-maissa. Tulli on toimivaltainen viranomainen Suomen lisäksi Itävallassa, Kroatiassa, Romaniassa ja Sloveniassa. Muissa maissa toimivaltainen viranomainen on esimerkiksi energiavirasto (Tanska), ympäristöministeriö (Tšekki) tai ympäristönsuojeluvirasto (Ruotsi, Irlanti).

Suomen tullilla on rooli sekä tulliviranomaisena että kansallisena toimivaltaisena viranomaisena. Toimivaltainen viranomainen vastaa hiilirajamekanismiasetuksen mukaisesta valvonnasta. Tullilla on oikeus saada valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot niiltä, joita hiilirajamekanismiasetuksen mukaiset velvoitteet koskevat. Tulli myös määrää seuraamukset, jos tuojat laiminlyövät raportointivelvollisuutta. Toimivaltaisena viranomaisena Tullin vastuulla on lisäksi yrityksille ja yksityishenkilöille suunnattu tiedottaminen ja neuvonta sekä lupien ja vakuuksien hallinta. Tulli myös vastaa CBAM-todistusten myynnistä ja käsittelee CBAM-ilmoituksiin liittyvät oikeusvaatimukset.

Tulliviranomaisena Tullin tehtäviin kuuluu valvoa, että CBAM-tavaroita tuovat maahan vain valtuutetut CBAM-ilmoittajat. Tulli toimittaa komissiolle määrättyt tiedot maahantuoduista CBAM-tavaroista. Komissio tarkastaa nämä tiedot vertaamalla niitä tietoihin, jotka tuojat ovat antaneet CBAM-rekisteriin.

Siirtymäkausi vuoden 2025 loppuun

Hiilirajamekanismin käyttöönotossa on siirtymäkausi 1.10.2023–31.12.2025. Siirtymäkauden tarkoituksena on toimia pilotti- ja oppimisvaiheena CBAM-tavaroiden maahantuojoille, tuottajille ja viranomaisille. Lisäksi siirtymäkaudella kerätään tietoja päästöistä päästölaskentamenetelmien tarkentamiseksi.

Siirtymäkaudella CBAM-tavaroiden maahantuojojen ei vielä tarvitse ostaa CBAM-todistuksia. Maahantuoijat ovat kuitenkin velvollisia rekisteröitymään EU:n ylläpitämään CBAM-siirtymärekisteriin ja raportoimaan tavaroista neljännesvuosittain. Raporteissa on kerrottava tuontitavaran määrä, tavaran suorat ja epäsuorat päästöt, mahdollinen alkuperämaassa maksettu hiilen hinta ja siitä saadut kompensatiot.

Jatkossa maahantuoijat tarvitsevat luvan ja maksullisia CBAM-todistuksia

Siirtymäkauden jälkeen 1.1.2026 alkaen yrityksillä ja yksityishenkilöillä on oltava valtuutetun CBAM-ilmoittajan lupa. Jos lupaa ei ole, Tulli ei salli CBAM-tavaroiden tuontia EU:n tullialueelle.

Lisäksi maahantuojan on hankittava maksullisia CBAM-todistuksia. Todistuksia tarvitaan tavaroiden valmistuksessa syntyneitä päästöjä vastaava määrä. Yksi todistus vastaa yhtä tonnia tuontitavaroihin sitoutuneita päästöjä. CBAM-todistuksen hinta vahvistetaan viikoittain edellisen viikon The European Union Emissions Trading System (ETS) -huutokauppahintojen keskiarvon perusteella. Keväällä 2023 yhden päästöoikeuden hinta on ollut noin 85–90 euroa.

Jatkossa valtuutetun CBAM-ilmoittajan on toimittava vuosi-ilmoitus komission CBAM-rekisteriin vuosittain 31.5. mennessä. Ensimmäinen vuosi-ilmoitus annetaan 31.5.2027 vuoden 2026 tuonnista. Vuosi-ilmoituksella ilmoitetaan tuontitavara ja sen tuotesidonnaiset päästöt sekä tiedot tarvittavien CBAM-todistusten määrästä. Jos toteutuneiden päästöjen ilmoittaminen ei ole mahdollista (esim. tuontisähkö), ilmoitetaan oletusarvot.

Uusia valvontatehtäviä

Komissio tekee riskiperusteisia tarkastuksia CBAM-rekisteriin kirjattuihin tietoihin varmistaakseen, että CBAM-todistusten ostoon, hallussapitoon, palautukseen, takaisinostoon ja mitätöintiin ei liity sääntöjen vastaisuuksia. Komissio ilmoittaa havaituista ongelmista toimivaltaiselle viranomaiselle, joka tekee lisätutkimuksen ja tarvittavat oikaisut. Lisäksi komissio valvoo ja puuttuu asetuksen kiertämiseen. EU-jäsenvaltiot ja muut osapuolet voivat ilmoittaa komissiolle, jos ne havaitsevat kiertämiskäytäntöjä.

Toimivaltaisena viranomaisena Tullille tulee uusia valvontatehtäviä. Tulli voi komission ohella tarkastaa CBAM-ilmoituksia riskianalysien ja tarkastusstrategioiden mukaisesti. Tarkastus voi edellyttää käyntiä CBAM-toimijan tiloissa.

Virheellisestä ilmoittamisesta voi tulla seuraamuksia. Jos tuoja ei ole palauttanut CBAM-todistuksia asianmukaisesti, Tulli voi määrätä seuraamusmaksun. Komissio tai toimivaltainen viranomaislainen voi määrätä, että puuttuvat tai virheelliset CBAM-todistukset on palautettava kuukauden kuluessa. Myös siirtymäkaudella tuojalle voidaan määrätä seuraamusmaksu tai valtuutetun CBAM-ilmoittajan lupahakemus voidaan hylätä, jos raportointivelvoitetta laiminlyödään toistuvasti.

Tulli vastaa tulliselvitysvaiheen riskianalyysi-, tavaran tarkastus-, näytteenotto- ja laboratoriotöistä kuten aina, kun tavaroita tuodaan Suomeen EU:n ulkopuolelta. Tulli vastaa myös tullirikosten estämisestä ja paljastamisesta sekä tullirikosten esitutkinnasta.

Kansallisen CBAM-lainsäädännön kehittäminen jatkuu vielä, ja siinä tullaan huomioimaan hiilirajamekaniin liittyvien rikosten sääntely.

Kansainvälisten asioiden ryhmä on Tullin kansainvälisen yhteistyön hermokeskus

Tullin valvontaosaston kansainvälisten asioiden ryhmällä on tärkeä rooli Suomen tullin valvonta- ja rikostorjuntatoiminnan kansainvälisessä yhteistyössä. Ryhmä sijoittuu hallinnollisesti valvontaosaston ohjaus- ja asiantuntijapalvelujen toimintayksikköön ja muodostaa puolikkaan valvontaosaston kansainvälisten ja oikeudellisten asioiden yksiköstä.

Ryhmässä työskentelee kymmenen henkilöä, jotka ovat sijoitettuina Suomessa Pasilan ja Lappeenrannan toimipaikkoihin. Lisäksi ulkomaille sijoitettuja yhdyshenkilöitä työskentelee Europolissa Haagissa sekä Tallinnassa. Yksi Tullin rikostorjunnan yhdyshenkilöistä on tarkoitettu uudelleensijoittamaan keväällä 2024 aikana, koska Suomen Pietarin-pääkonsulaatti sulkeutui syksyllä 2023. Yhdyshenkilöiden monipuolinen sijoittelu mahdollistaa laajan yhteistyön eri maiden tulli- ja poliisiviranomaisten sekä muiden viranomaisten kanssa.

Vastuulla kansainväliset oikeus- ja virka-avut sekä tulliyhteistyösopimukset

Kansainvälisten asioiden ryhmä toimii valvontaosaston keskusyksikönä (Central Coordination Unit) muun muassa oikeus- ja virka-apujen kansallisessa ja kansainvälisessä viranomaisyhteistyössä. Ryhmän vastuulla on myös monia keskeisiä tehtäviä Tullin rikostorjunnassa. Näihin kuuluu esimerkiksi kahdenvälisen kansainvälisten

tulliyhteistyösopimusten valmistelu ja koordinointi, mikä on olennainen osa kansainvälisen tullitoiminnan tehokkuutta ja turvallisuutta.

Tämän lisäksi ryhmä koordinoi valvontaosaston ja rikostorjunnan kansainvälisiä asioita, osallistuu tarvittaessa tähän sektoriin kuuluvien asioiden kouluttamiseen sekä vastaa Tullin osalta suomalaisten lainvalvontaviranomaisten ulkomaille sijoitettujen yhdyshenkilöiden verkoston kehittämisestä.

PTN-yhdyshenkilöverkosto edistää Pohjoismaiden turvallisuutta, yhteistyötä ja tiedonvaihtoa

Pohjoismaiden poliisi- ja tulliviranomaisten (PTN) yhteinen yhdyshenkilöverkosto on yksi kansainvälisten asioiden ryhmän tärkeistä yhteistyömuodoista. Verkostoon kuuluu kaikkiaan 40 pohjoismaista yhdyshenkilöä eri puolilla maailmaa. Nämä yhdyshenkilöt tarjoavat palveluja kaikille Pohjoismaiden poliisi- ja tulliviranomaisille, mikä edistää merkittävästi alueellista turvallisuutta ja yhteistyötä sekä parantaa tiedonvaihtoa.

Tämän lisäksi kansainvälisten asioiden ryhmä osallistuu aktiivisesti muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Pohjoismaiden tulliviranomaisten väliseen NTR-yhteistyöhön sekä erilaisiin kansainvälisiin ja kansallisiin työryhmiin.

Tullissa varaudutaan entistä paremmin CBRNE-uhkiin

Tulli on valtakunnan rajoilla ensimmäisiä viranomaisia, jotka kohtaavat mahdolliset maahantuonnin CBRNE-uhat. CBRNE-uhilla tarkoitetaan kemiallisten aineiden (C), biologisten taudinaiheuttajien (B), radioaktiivisten aineiden (R), ydinaseiden (N) ja räjähteiden (E) väärinkäyttöä. CBRNE-uhat voivat liittyä esimerkiksi vaarallisten aineiden kuljetukseen, käyttöön, hallussapitoon ja säilytykseen.

Tullissa on viime vuosina tehostettu CBRNE-kyvykkyyttä muuttuvassa toimintaympäristössä. Tehostamista varten aloitettiin keväällä 2023 erillinen CBRNE-kehittämiprojekti. Työntekijöiden osaamisen kehittämisen lisäksi projektin tavoitteena on tiivistää kansallista yhteistyötä eri alojen välillä CBRNE-asiantuntemuksen suhteen. Yhteistyöstä saadaan muun muassa synergiaetuja, kun laite- ja varustehankintoja voidaan kohdentaa ja yhteensovittaa. Lisäksi osaamista voidaan parantaa yhteisharjoitusten avulla.

Kansallisessa CBRNE-strategiassa Tulli on nimetty keskeiseksi CBRNE-toimijaksi, joka suorittaa CBRNE-

uhkiin liittyvää valvontaa. Valvonnan ensisijainen tavoite on varmistaa tavaroiden maahantuonnin toimitusketjun turvallisuus. Tavaraturvallisuuden ylläpitoon kuuluu kyky havaita ja tunnistaa CBRNE-aineet rajanylityspaikoilla ja maahantuonnin risteyskohdissa, turvallisuusuhkien havainnointi sekä tilanteisiin varautuminen ja reagointi CBRNE-aineiden valvonnassa.

EU-rahoitus turvaa laadukkaat laitteet CBRNE-uhkiin varautumisessa

Tullissa käynnistettiin vuoden lopulla myös CBRNE-kyvykkyyden parantamisen hanke, jossa Tullille hankitaan välineitä vaarallisten aineiden tunnistamiseen ja niiltä suojautumiseen. Kaksivuotisen hankkeen rahoitus tulee sisäisen turvallisuuden rahastoilta (ISF). Rahoituksen avulla voidaan parantaa Tullin CBRNE-suojavarusteiden määrää ja laatua sekä kyvykkyyttä tunnistaa erilaisia CBRNE-tilanteita. Rahaston tuella vahvistetaan Euroopan unionin kriisinsietokykyä ja uusiin uhkiin varautumista esimerkiksi kriittisten infrastruktuurien osalta.

Tullin henkilöstöä suojavarusteissa valmiina tunnistamaan vaarallisia aineita.

Alkoholin verkkokaupan tehostettu verovalvonta jatkui

Tulli jatkoi vuoden 2023 loppuun asti alkoholin verkkokaupan tehostettua verovalvontaa, joka aloitettiin yhdessä Verohallinnon kanssa marraskuussa 2022. Tämän valtiovarainministeriön käynnistämän projektin tavoitteena oli varmistaa, että toisista EU:n jäsenmaiden verkkokaupoista tilatuista alkoholijuomista maksetaan valmisteverot Suomeen. Verkkokaupoista tilatun alkoholin maksamatta jääneistä veroista on arvioitu aiheutuvan vuosittain jopa 80–100 miljoonan euron verovaje.

Tullille ja Verohallinnolle myönnettiin valvontaprojektin menoihin lisärahoitusta, jonka avulla Tulli rekrytoi valvontaan lisäresursseja sekä hankki säilytystilaa alkoholille.

Tehovalvonnan tulokset

Tehovalvonnan aikana Tulli tarkasti riskianalyysin perusteella maahan saapuvia kuljetuksia, joissa oli verkkokaupoista ostettuja alkoholijuomia. Kaikkiaan Tulli pidätti ja varastoi Verohallinnon jatkoselvityksiä varten 414 748 litraa alkoholijuomia, joista ei ollut annettu valmisteverotuslain mukaista ennakoilmoitusta ja vakuutta. Noin 70 prosenttia pidätetyistä juomista oli olutta, noin 15 prosenttia viiniä ja loput muita juomia.

Verohallinto totesi osan pidätetyistä lähetyksistä etämyynniksi, jossa vastuu veroista kuuluu myyjälle. Näistä

lähetyksistä Verohallinto teki haltuunottopäätöksen. Etäostotapauksissa taas vastuu alkoholitilauksen veroista on ostajalla. Jos etäostaja ei ole huolehtinut valmisteverotuslain velvoitteista, tilaus kuljetetaan selvitysten jälkeen Tullista asiakkaalle. Tällöin Verohallinto lähettää asiakkaalle verotuspäätöksen jälkikäteen.

Suurimpien alkoholin verkkokauppojen tilausmäärien perusteella suomalaisten alkoholitilaukset ulkomaisista nettikaupoista vähenivät tehovalvonnan aikana merkittävästi.

Tehovalvonnan päätyttyä alkoholin verkkokauppojen verovalvontaa tehdään Tullissa normaalin päivittäisen valvontatyön yhteydessä.

Hallitusohjelmataavoitteena selkeyttää lainsäädäntöä

Tulevaisuudessa sekä alkoholi- että verolainsäädäntöön saattaa olla tulossa muutoksia. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus haluaa selkiyttää alkoholin verkkokauppaan liittyviä tulkintoja siten, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholia toisessa EU-maassa sijaitsevasta verkkokaupasta. Hallitusohjelmassa tavoitellaan myös sitä, että ostajan verovelvollisuus alkoholin verkkokaupassa laajenisi.

Rikostilastot

Rikostilanne	2019	2020	2021	2022	2023
Tullin tietoon tulleet rikokset	7 835	6 641	5 402	6 482	6 245
Rikoksesta epäillyt					
Ulkomaalaiset yhteensä	2 856	2 121	1 723	2 160	2 171
Kaikki epäillyt yhteensä	7 520	6 216	5 097	5 915	5 730
Tullirikostorjunnan vaikuttavuus (milj. €)					
Takaisin saatu rikoshyöty	24,5	26	32,1	71,2	37,1
Takavarikoimatta jääneen tavaran arvo	21,5	19,6	21,1	26	30,7
Vältetyt verot	24,2	11,6	17,1	8,8	19,7
Yhteensä	70,2	57,2	70,3	106	87,5

Huumausainerikokset	2019	2020	2021	2022	2023
Törkeä huumausainerikos	389	272	285	291	390
Huumausainerikos	1 527	1 114	1 111	955	1 029
Huumausainerikoksen valmistelu	34	35	78	96	103
Huumausaineen käyttörikos	70	21	69	47	34
Yhteensä	2 020	1 442	1 543	1 389	1 556

Takavarikoidut huumausaineet	2019	2020	2021	2022	2023
Amfetamiini ja metamfetamiini (kg)	24	42	81	87	62
Hasis (kg)	47	0,7	3,5	12,1	19
Heroini (kg)	7,3	0,040	0,110	0,002	0,088
Khat (kg)	1 313	427	276	926	563
Kokaiini (kg)	33	8,5	55	4,8	16,2
Marihuana (kg)	256	275	262	318	465
Yhteensä (kg)	1 714	769	710	1 382	1 196
LSD (käyttöyksikköä)	3 671	1 699	9 893	3 332	2 405
Ekstaasi (tabl.)	40 935	79 451	53 916	41 200	93 246
Buprenorfiini (tabl.)	14 868	54 518	41 108	4 115	44 066

Lääkerikokset	2019	2020	2021	2022	2023
Lääkerikos	117	456	103	155	138
Lääkerikkomus	564	1 015	828	1 175	801
Yhteensä	681	1 471	931	1 330	939

Takavarikoidut lääkkeet	2019	2020	2021	2022	2023
(tablettia)	83 843	370 384	1 537 444	355 956	142 055

Dopingrikokset	2019	2020	2021	2022	2023
Törkeä dopingrikos	9	23	22	24	12
Dopingrikos	47	46	62	80	102
Lievä dopingrikos	150	169	166	188	340
Yhteensä	206	238	250	292	454

Takavarikoidut dopingaineet	2019	2020	2021	2022	2023
(tablettia/ampullia)	298 326	34 678	21 611	24 868	20 373

Haltuunotetut savukkeet	2019	2020	2021	2022	2023
(milj.kpl)	2,7	4,5	0,7	1,2	2,8

Takavarikoitu nuuska (kg)	2019	2020	2021	2022	2023
	4 940	7 011	9 104	4 460	857

Alkoholirikokset	2019	2020	2021	2022	2023
Törkeä alkoholirikos	2	7	2	5	3
Alkoholirikos	4	16	1	1	10
Lievä alkoholirikos	321	88	67	58	71
Alkoholirikkomus	1	1	0	5	13
Yhteensä	328	112	70	69	97

Takavarikoitu alkoholi	2019	2020	2021	2022	2023
(litraa)					
Pirttu	0,5	4,4	9,0	0,5	41,5
Muut	1 272	11 732	10 975	21 795	2 019
Yhteensä	1 273	11 736	10 984	21 796	2 061

Ampuma-aserikokset	2019	2020	2021	2022	2023
Törkeä ampuma-aserikos	0	6	8	3	1
Ampuma-aserikos	33	103	85	81	59
Lievä ampuma-aserikos	146	66	56	77	94
Ampuma-aserikkomus	0	0	3	0	1
Yhteensä	179	175	152	161	155

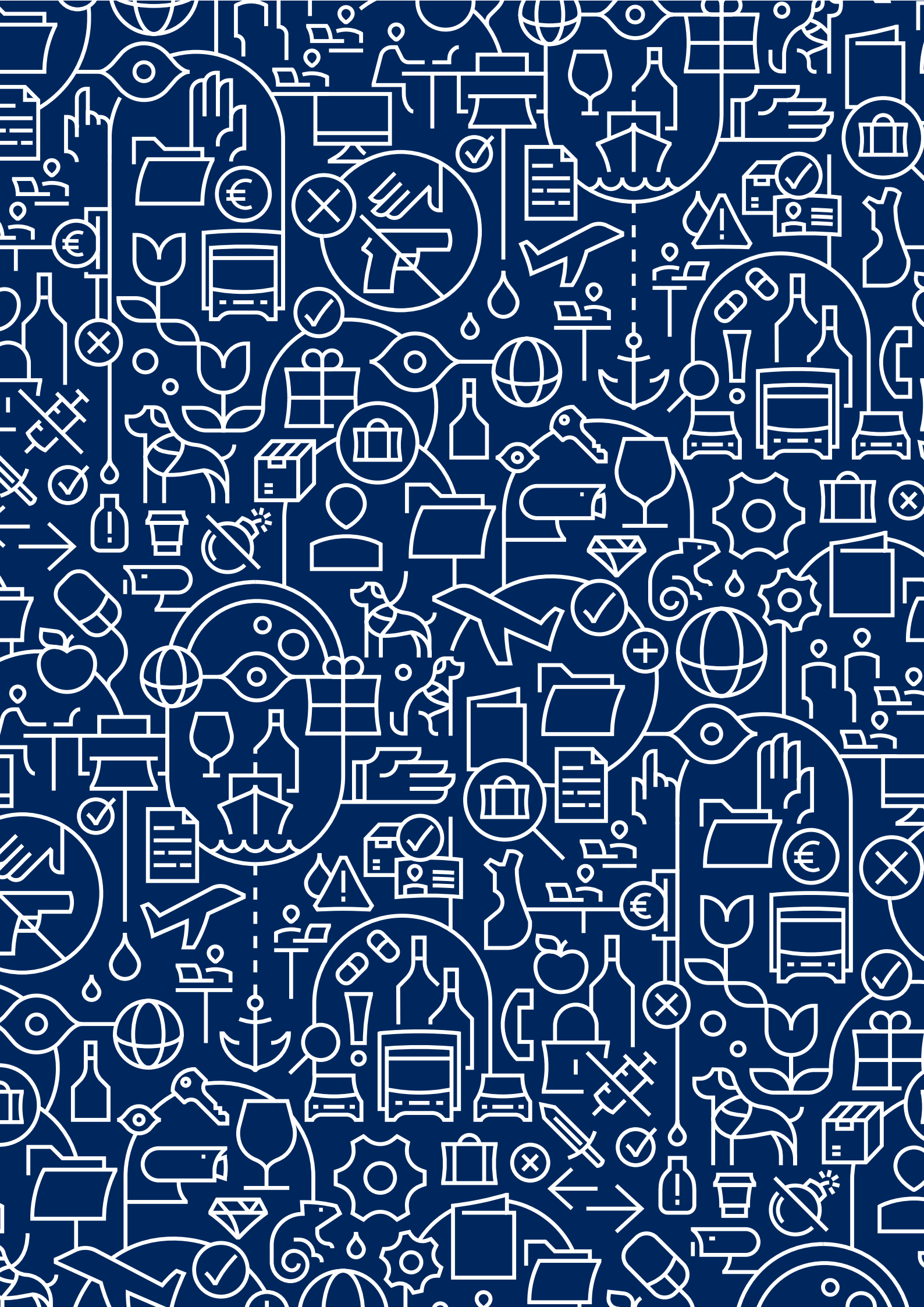
Takavarikoidut aseet	2019	2020	2021	2022	2023
Kaasuaseet	187	506	435	284	237
Tuliaseet	45	28	56	20	15
Yhteensä	232	534	491	304	252

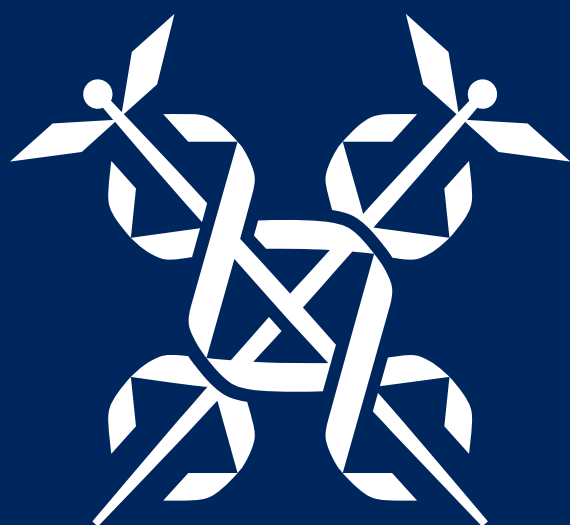
Veropetokset	2019	2020	2021	2022	2023
Törkeä veropetos	149	98	96	122	107
Veropetos	256	231	156	113	109
Lievä veropetos	957	588	316	347	417
Yhteensä	1 362	917	568	582	633

Tullirikostutkimukset 2023

Lähde: Tullilaboratorio

Tullirikosepäilyn alaiset näytteet (kpl)	
Dopingaine	1 031
Huumausaine	1 793
Huumelääke	436
Kuluttajamarkkinoilta kielletty aine	416
Luokittelematon huumaava aine	22
Lääke	1 832
Muu rikosnäyte	120
Negatiivinen	585
Yhteensä	6 235

tulli.fi

Ilmoita tullirikoksesta: vihjeet.tulli.fi

